1925 йилдан чиқа бошлаган

ИЖТИМОИЙ — СИЁСИЙ ГАЗЕТА

Туркистон

ЭЛИМ ДЕБ, ЮРТИМ ДЕБ ЁНИБ ЯШАШ КЕРАК

ЎЗБЕКИСТОН ЁШЛАРИ «КАМОЛОТ» ЖАМҒАРМАСИ ГАЗЕТАСИ

1996 йил 21 сентябрь Шанба. № 67 (14365)

Шахсий фикр

ЧИҚИБ КЕТГАН ЖОНДАН УМИД

Ҳаммага машҳур «И операцияси ва Шурикнинг саргузаштлари» фильмида шундай лавҳа бор: иштаҳсимотчи-милиция ходими кундалик мўлжалланган қайси ишни тилга олса, 15 кунлик қамоққа тушган қарахт ароқхўрлардан бири, «Мен!» «Мен!» деб олдинга иргиб чиқаверади.

Шу кунларда Ўзбекистонда мухолифлик «курси»си пайдо бўлаётганини пайқаб, босар-тусарини йўқотиб қўйган айрим «зот»лар ўша ароқхўр қаҳрамонни эслатди менга. Тавба! Ҳой, жаноб, намунча жоникмасанг? Бунчалик ҳовлиқмасанг?..

..Шу саволларни беришга оғиз жуфтлаштирдиму зоти «олий»ни бунчалик шошириб қўйган сабабни излашга уриндим.

Сентябрнинг 11—13 кунлари Тошкентда Европа Хавфсизлик ва ҳамкорлик ташкилотининг инсон ҳуқуқларига бағишланган йиғилиши бўлди. Етти иқлимдан келган йиғин иштирокчилари Ўзбекистонда демократлашув жараёни изга тушаётганини астойдил олқишладилар. Жаноб қария шуларни кўриб, эшитиб хомтама бўлган кўринади-ёв!..

Ундай десам, жаноб Олий Мажлис VI сессиясини анжуманига сўзланган нутқдан бехабармикан?.. Бе-е, кўрган, кўргандаям икки марталаб ўқиган! Ўқигандаям нутқнинг, «Ҳақиқий демократик жамиятни шакллантириш тўғрисида сўз юритар эканмиз, табиийки, сиёсий мухолифат зарур эканлигини айтиш лозим» деган жумлалари остига рангдор қалам тортиб, ёнига танбуринг харрагидек қилиб ундов белгиси ҳам қўйган!

Ана шу жойда хаёл олиб қочган: Ўзбекистон мухолифлари уюшмасими, кенгашими тузилса, «раислик лавозимига сиздан зўри ҳали онасидан туғилмаган» деб кўтар-кўтар қилишса... қўша-қўша телефонлар, қабулхонада котибалар... остонада машиналар... мухонада «Смирноф»лар...

Сарҳуш одамнинг ўзини тутсанг ҳам, хаёлини қувиб етолмайсан экан. Хаёл кўрмагур олдинга — келажак томон қочсаям кошки эди, жанобимизнинг хаёли, кўрмаяпсизми, нуқул орқага — ўтмиш сарқитига қараб қочаяпти-да!..

Хом сут эмган банда-я! Мартаба, лавозимни ҳузур-ҳаловат, айшу ишрат воситаси, деган сарқитни ҳалигача кўтариб юрганингга балли! А, буёқда замон ўзгариб кетдию, одамлар ўзгариб кетдию! Андек ҳушингни йиғиб, атрофга қара. Бояги нутқнинг «Сиёсий мухолифат зарур» деган жойини рўкач қилишдан аввал уни охиригача ўқи! «Сиёсий мухолифат» қандай бўлиши кераклигини тушуниб ол. Е, чоғинг келмайдими?.. Яшшавор, жаноб! Нутқни ўқиш, унинг замиридаги маънони уқиш учун ҳам каллани ишлатишга тўғри келади. Шунчаки эмас, каллани замонабоп ишлатиш зарур. Замондан бохабар бўлмаган, замоннинг талаб-эҳтиёжини билмаган, ҳар қандай мансаб-мартаба аввалбоши масъулият эканлигини тушунмаган калла бугун ҳеч вақога ярамайди!

Бундан 5-6 йил бурунги тус-тўполонлар, ақл-идрокни, виждонни оринтни бесуяк тил ихтиёрига топшириб қўйишлар, даҳолик хаёли аравани қуруқ олиб қочишлар мухолифат эмаслигини фарқлаш учун ҳам калла замонавий ишламоғи, дунёга кўзни замонавийроқ очиб қарамоғи керак. Қўлида халқ берган васиқаси, ишончномаси бўлмаган, шу юрт, шу ватаннинг яхши-ёмон кунида заҳмат чекмаган одам бугун мухолифатлик мартабасини кўзлаб босар-тусарини йўқотиб, хомтама бўлмаслиги учун, бундай нозик вазифаларга лойиқ саводли, нигоҳи тийрак, кўкси маърифатга тўла замонавий ёшлар гурра-гурра бўлиб етишиб чиқаётганини кўриб, қувониб, тан бериш учун ҳам... калла замонавий ишлаши, одам замон юкининг залворини холис ва мардона баҳолай билмоғи шарт, жаноб!..

Ҳа-я, «чиқмаган жондан умид» деб хомтама бўлиб юрмагин, тағин. Сен умид боғлаётган жон аллақачон чиқиб кетган. Эски сарқитларга чирмашган ақидаларингга сиғиниб юрган ёш шотирларинг ҳам ўқиб қўйсеин буни, кам бўмайди!..

У. МАЪДИЕВ.

ОДАМЛАР ҲАҚИДА ҒАМХЎРЛИК — ЭНГ ОЛИЙ МАҚСАД

ПРЕЗИДЕНТ ИСЛОМ КАРИМОВНИНГ АНДИЖОН ВА НАМАНГАН ВИЛОЯТЛАРИГА САФАРИ ХУСУСИДА

Илгари хабар қилинганидек, Ўзбекистон Президенти Ислом Каримов амалга оширилаётган ижтимоий-иқтисодий ислоҳотларнинг бориши, хусусан қишлоқ хўжалигини ривожлантириш, қишлоқ аҳлининг турмуш шароитини яхшилаш борасидаги ишлар билан танишиш мақсадида 17-18 сентябрь кунлари Андижон ва Наманган вилоятларида бўлди.

Давлатимиз раҳбари Андижон ирригация машинасозлиги заводи қошида ташкил этилган «Ўзтонг хонг КО» қўшма корхонаси фаолияти билан танишди. Бу ерда Асакадаги «ЎзДЭУавто» заводида ишлаб чиқарилаётган «Нексия», «Тико», «Дамас» автомобиллари учун ўриндиқлар тайёрлаш йўлга қўйилмоқда. Қўшма корхона бу йил 30 минг, 2000 йилга бориб эса 160 минг дона ўриндиқ ишлаб чиқариши мўлжалланган. Ислом Каримов қўшма корхона раҳбари, кореялик мутахассис жаноб Жин билан тайёрланаётган маҳсулотнинг сифати техник жиҳатлари, бутловчи материаллар билан таъминланиши хусусида суҳбатлашди.

Бизнинг Жанубий Кореядаги «ДЭУ» компанияси билан алоқаларимиз ниҳоятда мустаҳкам ва узоқни кўзлайди, деди Ислом Каримов суҳбат чоғида. Асакада ишлаб чиқарилаётган машиналарнинг таннархини арзонлаштириш учун иложи борича бутловчи материалларни ўзимизда тайёрлашимиз керак. Чунки машина нисбатан арзон бўлса, атрофимиздаги бозорларни тезроқ эгаллаш имконияти туғилади. Янги иқтисодий муносабатлар шароитида бунинг аҳамияти ниҳоятда каттадир. Шу маънода, сизлар биринчи қалдирғочсиз. Корхонада ишлаётган ҳар бир ишчи, муҳандис, айниқса ёшлар ана шу мақсадни кўзлаб меҳнат қилиши даркор. Ҳамма ҳаракатимиз меҳнат самарадорлигини оширишга, четга тайёр маҳсулот чиқаришга қаратилмоғи лозим.

Президент Андижондаги 1-болалар шифохонасини бориб кўрди. Тиббиёт ходимлари ва бу ерда даволанаётган кичкинтойлар билан суҳбатлашди. Шуни таъкидлаш керакки, касалхона биносидан, болаларнинг даволаниши, машғулотлар билан шуғулланиши, дам олиши учун яратилган шароитдан давлатимиз раҳбарининг кўнгли тўлмади.

Болаларимиз кенг, ёруғ, баҳаво хоналарда даволаниши керак, деди Президент. Чунки биз амалга ошираётган барча ишлар мамлакатимиз келажаги бўлган соғлом авлодни тарбиялашга қаратилган. Агар яна қаердадир шунга ўхшаш лойиҳа асосида хоналари тор, пастқам шифохоналар қурилаётган бўлса, уларни дарҳол тўхтатиш лозим. Бу ерда эса икки-учта қўшимча кенг ва ёруғ хоналар, заллар қуриш керак.

Ислом Каримов врач ва ҳамширалар билан суҳбатлашиб, болаларга кўрсатаётган меҳрибонликлари, сидқидилдан меҳнат қилаётганликлари учун миннатдорлик билдирди. Болаларга турфа хил ўйинчоқлар, шифохона жамоасига эса «Дамас» тез ёрдам машинасини совға қилди.

Пахта ва ғалла етиштиришни кўпайтириш халқ хўжалигини ривожлантиришнинг устивор йўналишларидандир. Мамлакатимиз мустақиллик йилларида бу борада катта ютуқларга эришди. Бу албатта миришкор деҳқонларимиз меҳнатининг самарасидир.

Андижонлик пахтакорлар бир неча йилдан буён деҳқончиликдаги янги усул — плёнка остида пахта етиштиришни ўзлаштириб келмоқдалар. Бу йил улар бундай майдонларни 10 минг гектарга етказдилар.

Президент Избоскан туманидаги Нишонбой Жўраев ва Абдусамад Тиллабоев номидаги жамоа хўжаликларида бўлиб, ана шу технология билан батафсил танишди. Ҳар бир янги усулни кенг миқёсда татбиқ этишдан аввал унинг барча афзал ва салбий жиҳатларини пухта ўрганиб, синовдан ўтказишимиз керак, дея таъкидлади Ислом Каримов хўжалик раҳбарлари ва деҳқонлар билан мулоқот чоғида. Хўш, андижонликлар синаб келаётган янги усулнинг қулайликлари нималардан иборат? Уни янада такомиллаштириш, бошқа вилоятларда қўллаш учун қандай муаммоларни ҳал этиш керак? Бугун мана шу саволларга аниқ жавоб топиб, келгуси йил режаларини тузишда буни ҳисобга олишимиз даркор.

Н. Жўраев номидаги жамоа хўжалиги раиси Раҳимжон Исмоилов, бригада бошлиғи Абдуллажон Акбаров Президентнинг ана шу саволига аниқ мисоллар асосида жавоб бердилар. Уларнинг тажрибаси кўрсатишича, плёнка остида пахта етиштиришнинг афзал жиҳатлари қуйидагилардан иборат: биринчидан, плёнка остида ҳарорат яхши сақланиши ҳисобига чигитни одатдагидан 10-15 кун аввал экиш мумкин. Оддий усулда экилган чигит 7-10 кунда униб чиқса, плёнка остида 4-6 кунда бўй кўрсатади. Иккинчидан, оддий усулда бир гектар майдонга 95-100 минг туп ғўза ўстирилса, плёнка остига экилган майдонларда 200 минг тупгача ғўза жойлаштириш мумкин. Шунинг ўзиёқ ҳосилдорликни бир ярим баравар ошириш, яъни 60-62 центнерга етказиш имконини беради. Бундан ташқари, янги усул қўлланилганда икки баравар кам сув сарфланади. Чунки плёнка тупроқдаги намни узоқ муддат сақлаб туради. Одатдаги 6-8 марта ўрнига 3-4 марта сув қўйилса кифоя. Бундай ҳолда сув ўғитни ювиб кетиши ҳам камаяди. Бу эса ғўза остига солинадиган ўғитни 30 фоиз тежаб қолиш имконини беради. Ғўза очиқ усулдаги 8 марта ўрнига атиги уч марта чопиқ қилинади. Бунда қанча ёқилғи ва меҳнат сарфи камайишини ҳисоблаб чиқиш қийин эмас. Плёнка остида бегона ўт ўсиб чиқолмайди. Энг муҳими, пахта одатдагидан ўртача 25 кун олдин очилади. Натижада уни сентябрь ойининг охирларигача тамоман териб олиш ва бўшаган майдонларга ўз вақтида бошоқли экинлар экиш муддатларини тезлаштиради. Ғўзанинг тезпишар навларини излаб юришга ҳожат қолмайди. Ҳатто энг кеч етиладиган «Бухоро-6» нави ҳам плёнка остида юқорида айтилган муддатларда пишиб етилади.

Янги усулнинг муаммоли жиҳатларига келсак, етиштирилган пахтани қўлда териб олиш лозим бўлади. Чунки ҳозирги пахта териш машиналари унга мос келмайди. Қолаверса, бу усулда чигит экиш техникасини такомиллаштириш, уни кўплаб ишлаб чиқаришни йўлга қўйиш талаб этилади. Шу маънода, Президент конструкторлар билан деҳқонлар масаланинг ана шу жиҳатларини пухта ўрганиб, ўзаро ҳамкорликда унинг ечимини топишлари зарурлигини таъкидлади.

Олтинкўл туманидаги «Намуна» жамоа хўжалигининг Асалхон Расулова ва «Дўстлик» ордени соҳибаси Сиёсатхон Абдуллаева бошлиқ бригадаларида ҳам бу ҳақда қизғин суҳбат ва мунозаралар бўлди. Очиқ усулда ва плёнка остига экилган пахталар таққослаб кўрилди. Деҳқонлар янги усулнинг афзаллигини яна бир карра таъкидладилар.

Ҳар бир ишда, жумладан, саноатда ҳам, қишлоқ хўжалигида ҳам маданият бўлиши керак, деди Ислом Каримов. Деҳқонларимиз, хўжалик раҳбарлари, бригада бошлиқлари ҳисоб-китобни пухта билишлари лозим. Мана бир мисол. Биринчи навга сотилган пахта билан учинчи навнинг харид нархидаги фарқ деярли олти минг сўмни ташкил этади. Бугун очилиб турган момиқ пахта, бир ёмғир ёғиб ўтгандан сўнг, учинчи сортга айланади. Деҳқонларимиз шу ҳақда ўйлайдимикан?

(Давоми 2-бетда)

ЁШЛАР СЕССИЯ ҲУЖЖАТЛАРИНИ ЎРГАНИШМОҚДА

Ўзбекистон Олий Мажлисининг яқинда бўлиб ўтган сессияси мамлакатимиз ижтимоий-маънавий ҳаётида жуда муҳим воқеа бўлди. Сессия ҳужжатлари жойларда кенг ўрганилмоқда. Президентимиз Ислом Каримовнинг сессияда сўзлаган нутқидан келиб чиқадиган вазифалар белгилаб олинмоқда.

Яқинда Тошкент тўқимачилик ва енгил саноат институти талабалари билан Ўзбекистон ёшлари «Камолот» жамғармаси бошқаруви раиси биринчи ўринбосари Муқимжон Қирғизбоев билан ушбу сессия якунларига бағишланган учрашув бўлиб ўтди. Учрашувни институт ректори, техника фанлари доктори, профессор Ҳалима Алимова кириш сўзи билан очди. Муқимжон Қирғизбоевнинг Президент И. Каримовнинг Олий Мажлис VI сессиясида сўзлаган нутқида кўтарилган ғоялар ва вазифаларни амалиётда қўллашга доир маърузаси талабалар томонидан қизғин муҳокамаларга сабаб бўлди. Учрашувнинг деярли ярми талабалар билан савол-жавобларга сарфланди.

Шунингдек, учрашувда мамлакатимизда амалга оширилаётган ислоҳотлар моҳияти, демократик жараёнлар ҳақида гап кетди. Сессияда қабул қилинган қонунларнинг истиқлолимизни мустаҳкамлашдаги аҳамияти тўғрисида ҳам кўплаб мулоҳазалар билдирилди.

Учрашув жонли, самимий руҳда ўтди. Ёшлар ўзларини ўйлантираётган муаммолар ҳақида гапирдилар.

ЖИНОЯТЧИЛИКНИНГ ОЛДИ ОЛИНАДИ

Ўзбекистон ёшларининг «Камолот» жамғармасида республика ёшлари ўртасида жиноятчиликнинг олдини олиш ойлигини ўтказиш юзасидан мувофиқлаштирувчи жамоатчилик кенгашининг йиғилиши бўлиб ўтди. Унда Республика Ички ишлар вазирлиги, Прокуратура, Адлия, Халқ таълими, Олий ва ўрта махсус таълим вазирликлари, шунингдек бошқа тегишли ташкилотлар раҳбарлари иштирок этди.

Йиғилишни «Камолот» жамғармаси бошқаруви раиси ўринбосари К. Юсупов бошқарди.

Ҳеч бир инсон жиноятчи бўлиб туғилмайди. Фақат оилавий муҳит, ишсизлик, қонунлари билмаслик уларни эгри йўлларга бошлаб, темир панжаралар ортига етаклаши мумкин. Йиғилишда сўзга чиққанлар ҳозирги кунда вояга етмаганлар орасида жиноятчилик анча камайганлигини таъкидлашди.

Республика ёшлари ўртасида жиноятчиликка ва қонунбузарликнинг олдини олиш, улар орасида профилактик ишлар олиб бориш, тарбияси оғир ўсмирларни иш жойлари билан таъминлаш, соғлом турмуш тарзини қарор топтириш ҳамда ёшларга республика қонунларини кенг тушунтириш борасида тарғибот, ташвиқот ишларини олиб бориш бугун асосий вазифа эканлиги таъкидланди.

(Ўз мухбиримиз).

УЧ КУННИНГ МУҲИМ БИР ҲАҚИҚАТИ

Воқеадан хабардор кўпчилик сарлавҳадан гап нима ҳақида кетаётганини пайқаб олиши қийин эмас. Шундай бўлса-да, яна бир бор эслатмоқчимиз: мамлакатимиз пойтахти Тошкентда 11-13 сентябрь кунлари Европада Хавфсизлик ва ҳамкорлик ташкилоти (ЕХҲТ)нинг «Инсон ҳуқуқлари бўйича миллий муассасалар» мавзуидаги халқаро кенгаш-семинари бўлиб ўтди. Унда Америка, Европа ва Марказий Осиёдаги ўндан ортиқ мамлакатлар делегациялари, БМТ, ЕХҲТ, Жаҳон банки, Европа тикланиш ва тараққиёт банки ҳамда «Ҳюмен райтс вотч», «Эмнисти интернейшнл» каби давлатга қарашли бўлмаган ва жамоат ташкилотлари вакиллари, хорижий ҳамда маҳаллий журналистлар иштирок этишди. Анжуман ЕХҲТнинг демократик муассасалар ва инсон ҳуқуқлари бўйича бюроси ҳамда Ўзбекистон ҳукумати ташаббуси билан ўтказилди.

Шуни алоҳида таъкидлаш керакки, Ўзбекистон 1992 йил январь ойида ЕХҲТга аъзо бўлганидан буён мазкур нуфузли ташкилот билан яқин ҳамкорлик қилиб келмоқда. Шу пайтгача Тошкентда ЕХҲТнинг бир қанча анжуманлари ўтказилди. Бир йил муқаддам Будапештда бўлиб ўтган йиғилишда мамлакатимиз делегацияси қатнашиб, барқарорлик ва тинчликка қаратилган бир қанча муаммоларни кўтариб чиқди.

Бинобарин, мазкур кенгаш-семинарни Ўзбекистонда ўтказилишининг ҳам ўз сабаблари бор. Негаки, мамлакатимиз 1993 йилда инсон ҳуқуқлари бўйича жаҳон конференциясида тасдиқланган тамойилларга содиқ эканлигини намойиш этиб келмоқда. Шу билан бирга, Ўзбекистонда фуқароларнинг ҳуқуқлари ва эркинлигини ҳимоя қилишга қаратилган қонуний асослар ҳамда ҳуқуқий муассасалар яратилган. Мустақиллигимизнинг дастлабки беш йилидаёқ фуқароларнинг у ёки бу ҳуқуқларини акс эттирувчи 300 дан кўпроқ Қонун ва Олий Мажлиснинг Қонунга тенглаштирилган қарорлари қабул қилинганлиги бунинг ёрқин исботидир.

Президентимизнинг кенгаш-семинар иштирокчиларига қилган мурожаатида қайд этилганидек, Ўзбекистон ўз мустақиллиги ва суверенитетига қатъий амал қилган ҳолда, халқаро ҳамжамиятнинг тенг ҳуқуқли аъзоси сифатида халқаро алоқаларни фаол ривожлантирмоқда ҳамда улкан интеграциялашув жараёнига дадиллик билан кириб бормоқда.

Бунда Ўзбекистоннинг ҳуқуқий-демократик давлат барпо этиш, бозор муносабатларига ўтишнинг беш тамойилига асосланган ўзига хос ва ўзига мос эволюцион йўли ижобий роль ўйнамоқда.

Иштирокчиларнинг эътирофларича, анжуман Президентнинг Олий Мажлис сессиясида баён қилинган, ижтимоий-сиёсий ҳаётни демократиялашга қаратилган дастурини амалга ошириш юзасидан жиддий қадам бўлди.

Шу маънода Белгия Халқаро муносабатлар қироллик институти профессори Р. Якимчук билдирган фикрлар эътиборга лойиқдир:

«Семинар муваффақиятли ўтди. Президент Каримов тажрибасини кенг ёйиш учун барча асослар мавжуд. Танлаган йўлингиз тўғри эканлигига тўлиқ ишонч ҳосил қилдим. Ҳаётнинг барча қатламларини босқичма-босқич ислоҳ қилишнинг, айниқса, бошқа МДҲ мамлакатларига нисбатан реал афзалликларига амин бўлдим. Бу жараённи сунъий тезлаштириш мумкин эмас. Бундай қилиш нафақат нотабиий, балки энг ёмон салбий оқибатларга олиб келиши мумкин».

Анжуманда кенг маънода инсон ҳуқуқлари бўйича миллий муассасалар ташкил этиш — Марказий Осиё давлатларининг инсон ҳуқуқлари бўйича миллий муассасалари фаолиятини такомиллаштиришда уларнинг ЕХҲТга аъзо бошқа мамлакатларнинг шу хил муассасалари билан ҳамкорлигини йўлга қўйиш ҳақида гап борди. Ва шу нарса алоҳида таъкидландики, ҳар бир халқ, ҳар бир давлат ўтмиши, миллий анъаналари, асрлар давомида тўплаган тажрибаси, ўз тараққиёт йўлига эга. Ҳар бир давлат демократия қурилишида ўз миллий нуқтаи назаридан келиб чиқади. Такрор бўлса ҳам айтиш жоизки, бу мезон тараққиётимиз туб асослари, тамойилларидан бири. Бинобарин, шундай фикрни ЕХҲТ бўлими ходими, семинар иштирокчиси П. Щеки лафзидан эшитиш янада мароқли:

— Тошкент семинаридан ўзим учун кўп нарса олдим, — деди венгриялик таниқли мутахассис. — Менда истиқбол йўлини тўғри танлаганингизга заррача шубҳа йўқ. Инсон ҳуқуқлари муаммоси ҳамма жойда бор. Шунинг учун ҳам инсон ҳуқуқлари институтларини жорий этиш шўролар истибдодидан озод бўлган мамлакатларнинг барчаси учун ғоят муҳим. Ўзбекистонда Европа тажрибаси жиддий ўрганилаётганини ҳис этдим. Лекин, менинг назаримда, биз ўзимиз ўрганишимиз лозим бўлган жиҳатлар ҳам анчагина экан.

Дарҳақиқат, Белгия Халқаро муносабатлар қироллик институти директори М. Бокстаeasily таъкидлаганидек, анжуман иштирокчилар учун «Ўзбекистондаги ички сиёсий вазиятни атрофлича билиб олиш имконини берди. Тасаввуримиз янада кенгайди. Шу нарса аниқки, Ўзбекистон раҳбарининг демократик жамият қуришга оид жаҳон тажрибасининг энг яхши жиҳатларини амалда қўллаш ниятида қилаётган ҳаракати самимий. И. Каримов томонидан ғоят ўзига хос йўл танлангани, ҳозирнинг ўзидаёқ салмоқли тажриба орттирилгани яққол кўриниб турибди. Бу тажрибани у жаҳон ҳамжамиятининг манфаатдор вакилларига муваффақият билан сўзлаб бериши мумкин. Институтимиз Президент учун шундай минбар ташкил этишга тайёр».

Эндигина олти ёшга қадам қўйган мустақил мамлакатимиз шаънига билдирилган бундай эътироф ва истаклар, турлича ёндашувлар Ватан истиқлолини азалий қисмат деб билган, шу ниятда ҳалол меҳнат қилаётган ҳар бир фуқаро қалбида ғурур уйғотиши, шубҳасиз. Бу яна шундан далолатки, анжуман турли-туман фикр ва мулоҳазаларга бой бўлди.

Буни қуйидагича изоҳлаш ҳам мумкин: ўзига ишонган одам гап-сўздан чўчимайди. Ўз истиқболига иймон келтирган давлат камчиликларидан кўз юммайди. Шу маънода, туни бошқа, кундузи бошқа олис юртларда туриб, Ўзбекистонда инсон ҳуқуқларини «ҳимоя» қилишга «бел боғлаган» ватандошларимиз, мухолифатлик тожу тахтининг ҳою-ҳавасида юрган биродарларимизнинг ҳам анжуманга таклиф этилганлиги демократик нуқтаи назардан тўғри, ўзбекчасига айтганда, бағрикенглик бўлди. Очиғи, улардан Ўзбекистонда демократик жараёнларни чуқурлаштириш, инсон ҳуқуқлари ва эркинликларини ҳимоя қилишнинг самарали механизмини таъминлаш юзасидан биз ўзбекларбоп жўяли фикр ва таклифлар чиқиб қолар, деган умидимиз йўқ эмас эди... Афсуски, бизга аввалдан маълум бир-икки гапларни айтмаганда, аксари ватандошларимиз шахсий тинч-омонлигига кафолат сўрашдан нарига ўтолмадилар. Ўзингники ўзагингни ўзар, дегани шу экан-да, деб бироз ҳафсаламиз пир бўлди ҳам. Шукрки, мартабали меҳмонларимиз оқ-қорани яхши ажрата олишар экан. «Ахир, анжуманда инсон ҳуқуқлари бўйича миллий институтлар ташкил этишдек муҳим мавзу ҳақида гап кетяпти. Мен «Ҳа» деса, шахсий муаммосини орага тиқиштиришга уринганлар фикрига қўшилмайман», — деди анжуманда профессор Р. Якимчук.

Аслида шу жавобнинг ўзи етарли. Лекин шахсий ғаразини айтиш баҳона шов-шув кўтариш пайидан бўлганларнинг орқасида сояси бор. Бу сояда «мухолифат»лик даъвосини байроқ қилиб, эски замон ҳузур-ҳаловатларини қўмсаётган, бой берилган мартабаю манзиратлар ичини ёндираётганлар соялаб ётибди. Наҳотки, пешонасига «сиёсий мухолифат» деган ёзув ёпиштириб олгани билан одамнинг ичи ҳам ўзгариб қолса?

Эл ичида обрўсини тўкиб бўлган, ҳаётнинг, тарихнинг ўзи рад этган одамлар бир семинар баҳона яна сиёсат отига ўтириб олиб қамчи ўйнатса-я. Одамингни топибсан!

Тўғри, демократик жамият учун сиёсий мухолифат бамисоли тарозининг иккинчи бир палласи каби зарур.

Ҳа, демократиялаш объектив жараён. Бу ислоҳотларнинг босқичма-босқичлиги, кучли ижтимоий муҳофаза, Конституция ва амалдаги қонунлар, ҳамма қабул қилган халқаро нормалар асосида ишлаб чиқилган Ўзбекистоннинг ўз моделига тўла мувофиқ келади.

Президентимиз Олий Мажлиснинг VI сессиясида сўзлаган нутқида алоҳида таъкидлаганидек, «тегишли юридик мақомга ва конституциявий кафолатларга эга бўлган, ўз хатти-ҳаракатида давлат ва ижтимоий тузумнинг барқарор ҳолати учун жавобгар бўлган, ташкилий жиҳатдан шаклланган мухолифатнинг бўлиши — жамият ҳолатининг нормал аҳволини кўрсатади».

Сирасини айтганда, жамиятни демократиялаш ва сиёсий ислоҳотларни эски коммунистик мафкура, чириган тоталитар ўтмиш тартиблари ва сарқитларидан батамом холи, энг муҳими, 90-йиллар бошида «Қайта қуриш» ва «митингбозлик демократияси» тўлқинида мамлакатни бош-бошдоқлик ва бирордаркушлик жари ёқасига келтириб қўйганларга мутлақо алоқаси бўлмаган ёш, янгича фикрлайдиган авлод амалга оширади.

Ўтган беш йиллик тарих шуни кўрсатмоқдаки, мустақилликнинг дастлабки пайтларида ҳар бир ўзбек ўчоғига оғзида газ «етказиб» берган, ўзининг чўнтагига эса миллион-миллион давлат маблағини уриб юборган, отдан тушса ҳам эгардан тушгиси келмаётган таниқли «арбоб» тоифасидаги коммунистик ғоянинг айрим ашаддий тарафдорлари бир юмалаб оташин демократ, инсон ҳуқуқлари ва озодлигининг фидойи ҳимоячиларига айланиб олишди. Чопонни тескари кийиб, янги қиёфага кириб олсам, яна узангига оёғим етади, яна халқнинг ризқи, Ўзбекистон насибаси ҳисобига таралла-бедод қилиб яшайман, деб хомтама бўлишмоқда, чамаси.

Бундай кимсаларга айтар сўзимиз тайин: чучварани хом санабсиз! Эски замонга қайтараман десангиз, овора бўласиз. Мустақиллик қадрини англаган ҳар бир фуқаро — ёш ва озод Ўзбекистон фикри ана шундай!

Бундан-да лўндароқ айтадиган бўлсак, Ўзбекистондан ташқарида сохта обрў қидирманг, четдан садақа сўраманг. Асл ўғлонга она халқ, она-заминда орттирилган обрў шараф келтиради. Ватанимга, элу юртимга хизмат қиламан деган мард ўлимни бўйнига олса оладики, мамлакатини ташлаб кетмайди.

Шу ўринда халқимиз танлаб олган буюк янгиланиш йўлида ғов бўлаётган кимсаларга қарата Президентимиз юрак-юракдан айтган сўзларни такрорламоқчимиз: «Ўзбекистоннинг ўз келажагини бунёд этишга халақит берманг!»

Шу билан мақолага нуқта қўйсак ҳам бўларди. Пировардида анжуман бўлиб ўтган уч куннинг муҳим бир хулосасини, муҳим бир ҳақиқатини айтиб ўтиш жоиз деб билдик. Бу ҳақиқатни ҳамкасбимиз, «Файнэншл таймс» газетасининг мухбири С. Гунес изҳор қилди:

«Семинарда иштирок этиш, ўзбекистонлик фуқаролар билан эркин мулоқот қилиш жараёнида шундай қатъий хулосага келдим: Ўзбекистонда давлат ва жамиятни ислоҳ қилиш бўйича босқичма-босқич ва бетакрор демократик ўзгаришлар амалга оширилмоқда!»

(«Халқ сўзи» газетасининг 19 сентябрь сонидан олинди).

Ислоҳотларнинг ҳозирги босқичида, эришилган натижаларнинг холисона баҳосидан келиб чиқиб, демократик ислоҳотларни янада чуқурлаштириш йўналишларини белгилаб олишнинг аҳамияти, жуда каттадир. Лўндароқ қилиб айтганда демократлаштириш йўлидан собитқадам ривожланишнинг кейинги режаларини аниқлаб олиш, уларни халққа тушунарли ва яқин мазмун билан бойитиш лозим.

Ислом КАРИМОВнинг Олий Мажлис VI сессиясида сўзлаган нутқидан.

ДЕМОКРАТИЯ ДАРСЛАРИ

ДЕМОКРАТИЯ ДЕГАНДА НИМАНИ ТУШУНАМИЗ?

Ўзбекистон Президенти И. Каримов мамлакатимиз Олий Мажлисининг VI сессиясида Мустақиллик қўлга киритилганидан сўнг эришилган ютуқлар ва олдимизда турган вазифалар ҳақида дастурий нутқ сўзлаб, унда мамлакатимизда демократик давлат, фуқаролик жамияти, қуриш учун пойдевор яратилганлигини таъкидлади. Бу соҳада амалга ошириладиган стратегик вазифаларни белгилаб берди. Ҳозирги шароитда демократик ислоҳотларни янада чуқурлаштириш орқали мамлакатимизни жаҳоннинг энг ривожланган давлатларидан бирига айлантириш ҳамманинг олий мақсади бўлиши керак. Бу мақсадга эришиш учун фақатгина ислоҳотларда иштирок этиш билан чекланмасдан, унинг моҳиятини чуқур тушуниш, атрофлича идрок қилиш ҳам керак бўлади. Бу йўлда ёшларнинг, қолаверса, бутун халқнинг сиёсий маданиятини ҳозирги замон даражасига олиб чиқиш масаласи турибди. Бунинг учун аввалambор биз қураётган жамият нимага, қандай қадриятларга асосланади, мустақилликнинг босиб ўтилган беш йилдаги ютуқ ва камчиликлари нималардан иборат, деган саволларга жавоб топиш зарурдир.

Инсоният шаклланганидан буён яхши яшашга, ишлашга, ўқишга интилган. Шу мақсадга эришиш учун ўзининг минг йиллик тарихий тажрибасида турли хил тартибларни (институтларни) вужудга келтирган. Улардан энг яхшиларини саралаб, ўз фаолиятида фойдаланган. Шундай тартиблардан бири инсоннинг фаолиятини бошқаришга қаратилган демократия ва унинг принципларидир. Демократия аввалambор инсонларнинг манфаати учун хизмат қиладиган бошқариш шаклидир. Бошқача айтганда бу дегани халқ ҳокимияти, яъни халқни халқ орқали бошқаришдир. Бу ерда халқ бошқаришни жамият ёки давлат миқёсида ўзи танлаган вакиллари орқали амалга оширади.

Маълумки, жамият оддийликдан-мураккабликка қараб ривожланиб боради. Шу ривожланиш жараёнида инсон ўзининг имкониятларини изчил очиб боришга ҳаракат қилади. Агар тарихий жиҳатдан олиб қарайдиган бўлсак, ҳозирги инсонлар дастлабки ибтидоий аждодларимиздан кескин фарқ қилади. Бунинг сабаби шундаки, одамлар ўртасидаги муносабатлар ҳам муайян ўзгариб, такомиллашиб келаяпти. Бу муносабатларнинг асосида одамларнинг ўз-ўзини намоён қилиши ётади. Шу жиҳатдан олганда демократия ҳар бир кишининг эҳтиёжи, қобилияти, манфаатига мос равишда ўз-ўзини намоён қилишига (ривожланишига) шароит яратиб беради.

Демократия деганда жамиятни бошқариш тушунилар экан, қуйидаги савол ўз-ўзидан келиб чиқади: нима учун жамият бошқарилиши керак? У қандай шаклда бошқарилиши зарур? Инсон билан табиат ўртасидаги ўзаро алоқа натижасида, шаҳар ва қишлоқларнинг таркиб топиши, ақлий ва жисмоний меҳнатнинг вужудга келиши; иккинчи томондан фан ҳамда техниканинг ривожланиши одамлар орасидаги алоқаларнинг тараққий этган шаклларининг пайдо бўлиши туфайли турли хилдаги ижтимоий муносабатлар юзага чиққанки, бу муносабатлар (иқтисодий, сиёсий, маънавий соҳада) ўз-ўзидан бошқарилишини талаб қилади. Чунки бу жараёнда шахсий ва биргаликда яшаш, шунингдек, ишлаш манфаатлари турли хилда намоён бўлади. Қачон мана шу манфаатлар ўртасидаги уйғунлик топилса ёки кўпчилик учун мос келадиган манфаатлар амалга оширилсагина тараққиётга эришилиб, бошқарув демократик (халқчил) бўлади. Шунинг учун ҳам инсонлар бошқарувининг демократик тарзда бўлишини таъминлашга ҳаракат қилишган.

Жамиятнинг демократиклашувини таъминлашнинг сиёсий механизми мазкур жамиятда инсонларнинг сиёсий манфаатларига хизмат қиладиган кўппартиявийликнинг мавжуд бўлиши, жамият сиёсий системасининг демократик қоидалар бўйича янгиланиб бориши билан ўлчанади. Шундай механизмга эга жамият, давлат демократик бўлади. Бу жиҳатдан олиб қарайдиган бўлсак, ҳозирги кунда Республикамизда 4 та сиёсий партия мавжуд. Бу сиёсий партиялар орқали мамлакатимиздаги фуқароларнинг сиёсий манфаатлари амалга оширилади. Бугунги кунда партияларнинг Олий Мажлисда ўз фракциялари бор. Олий Мажлисда ХДП, «Ватан тараққиёти», «Адолат» социал демократик партияси, «Миллий тикланиш» партиясидан сайланган депутатлар бор.

Жамият демократиялашувини таъминлашнинг — сиёсий-ҳуқуқий механизми бу сиёсий системанинг демократик қоидалар асосида шаклланиб борилиши ва фаолият кўрсатишидир. Бунда ҳокимиятнинг тақсимланиш қоидаси муҳим аҳамият касб этади. Ҳокимиятнинг тақсимланишида қонун чиқарувчи, ижро этувчи ва судлов ҳокимиятига бўлиниши назарда тутилади. Ҳокимият халқ учун ишлаши, ҳокимиятнинг юқоридаги бўлимлари орасидаги ўзаро муносабат демократик шаклда бўлиши керак. Масалан, ҳозирги кунда мамлакатимизда қонун чиқарувчи ҳокимият Олий Мажлис, ижро ҳокимияти — Вазирлар Маҳкамаси, судлов ҳокимияти — Олий суд, Конституцион суд, олий хўжалик суди фаолият кўрсатиб турибди.

Жамият демократлашувининг иқтисодий кафолати жамиятда турли хил мулкчиликнинг мавжуд бўлиши, мамлакат иқтисодиётининг қандайдир гуруҳ ёки синф учун эмас, халқ учун, конкрет инсонлар учун хизмат қилаётганлигида ифодаланади. Бу жараёнда асосан товар ишлаб чиқарувчилар эркинлигини таъминлаш муҳим аҳамият касб этади.

Турли хил мулк шаклларининг мавжуд бўлиши, турли хил мулк эгаларининг ўртасидаги муносабатларда демократик принципларни қўллаш эҳтиёжига олиб келади. Бу муносабатларнинг моҳияти шундан иборатки, агар улар демократик руҳда бўлса ишлаб чиқаришнинг кенгайишига, бунинг натижасида эса мамлакатнинг иқтисодий потенциали ўсишига олиб келади.

Демократик қоидалар товар ишлаб чиқарувчининг имкониятларини оширади. Масалан, собиқ СССР вақтида товар ишлаб чиқарувчилар яхши ишлашга ҳаракат қилмаганлар. Чунки улар ўзлари ишлаб чиқарган маҳсулотларнинг ҳақиқий эгалари эмас эдилар. Сабаби, товар ишлаб чиқарувчининг энг асосий манфаати мулкка бўлган муносабат тартибга солинмаган, бошқача айтганда, демократик шароит йўқ эди. Ҳозир эса бу соҳада демократик ёндашув натижасида бошқача ҳолат вужудга келди. Чунки хусусий мулкни фақатгина конституцион йўл орқали мустаҳкамлаш билан чекланмасдан унинг ривожланиши, кўпайиши учун давлат барча шарт-шароитларни яратиб беряпти.

Бу амалга оширилаётган иқтисодий сиёсатни аввалambор инсон манфаатларига қаратилганидан келиб чиқмоқда. Демак, жамиятдаги иқтисодий соҳада амалга оширилаётган иқтисодий ислоҳотлар қанчалик инсон манфаатларини ҳисобга олса, жамият шунчалик демократик бўлиб боради. Бошқача айтадиган бўлсак, жамиятнинг қанчалик демократлашиб бориши жамиятнинг иқтисодий ўсишига шунчалар тўғри пропорционал бўлади.

Ижтимоий соҳада демократияни мавжуд бўлиши жамиятни бошқаришда фуқаролар ўзаро ташкил этадиган жамоат ташкилотларининг мавжуд бўлиши, давлат миқёсида қабул қилинадиган сиёсий қарорларга таъсирчанлик даражаси билан белгиланади.

Юқорида айтганимиздек, бошқарувга халқ қанчалик кўп иштирок этса у шунчалик демократик бўлади.

Ҳозирги кунда мамлакатимизда одамларнинг турли хилдаги манфаатларини ифода қилишлари асосида 200 дан ортиқ жамоат ташкилотлари фаолият кўрсатмоқда. Бунга мисол қилиб «Маҳалла» хайрия жамғармасини, «Камолот» жамғармасини, Республика Касаба уюшмалари кенгаши ва ҳоказони, кўрсатиш мумкин.

Бир томондан давлат ташкилотлари ва жамоат ташкилотларининг ўзаро фаолиятига ўзаро назорат ва ошкоралик асосида яхшироқ шароит яратилса, иккинчи томондан жамиятнинг камтаъминланган қатламини ижтимоий ҳимоя қилишнинг ижтимоий кафолатлари яратилади.

Хулоса қилиб айтадиган бўлсак, демократия шундай бир шароитки;

Биринчидан, бундай шароитда инсон ўз-ўзини ҳар томонлама камол топтириш имкониятига эга бўлади.

Иккинчидан, демократия узоқ йиллар давомида шаклланиб келаётган халқ ҳокимиятининг шаклидир. У доимо ривожланиб боради. Ҳозирги кунда Ўзбекистон давлати Президент И. Каримов раҳбарлигида халқимиз учун демократик шароитни шакллантирмоқда. Бошқача айтадиган бўлсак, амалга оширилаётган ислоҳотлар асосан инсонга қаратилган.

Бу демократик шароит, йўл ўзига хослиги билан бошқаларидан ажралиб туради. Бу ҳақда кейинги суҳбатда фикрлашамиз.

С. ЖЎРАЕВ,
сиёсатшунослик фанлари доктори, профессор

ОДАМЛАР ҲАҚИДА ҒАМХЎРЛИК — ЭНГ ОЛИЙ МАҚСАД

(Боши 1-бетда)

Арзимаган бир кунлик кечикиш деб қанча зиён кўриши мумкинлигини ҳисобга оладими? Демоқчиманки, ҳар бир ишнинг мезони олинадиган даромад — соф фойда бўлиши керак, хусусан, пахтачиликда фақат тоннанинг кетидан қувмаслик керак. Чунки одамларнинг таъминоти, ҳаёт даражасининг яхшиланиши ана шу олинадиган соф фойдага боғлиқ. Янги усулнинг афзаллиги ҳам шундаки, биз қўшимча меҳнат сарфламай, ҳосилдорликни 14-15 центнерга ошира оламиз. Бу катта гап. Шу нуқтаи назардан, вилоятда пахта ва бошоқли экинлар майдони нисбатини ҳам кўриб чиқиш лозим, деб ўйлайман. Чунки ғалла бор жойда чорва бўлади. Ҳар бир хонадонда ҳеч бўлмаса биттадан сигир-бузоқ боқилиши лозим. Чунки болаларимиз сут-қатиққа тўйиб вояга етиши керак. Шунда уларнинг илиги тўқ, билаги бақувват бўлади. Келажагимиз ана шу ёш авлодга боғлиқ эканини ҳеч қачон унутмайлик.

Шу ўринда теримчиларга тўланаётган ҳақ тўғрисида ҳам айтиб ўтай. Биз бир килограмм терилган пахта учун камида 2 сўм тўлашни белгилаганмиз. Демак, бу чегара эмас. Далада меҳнат қилаётган одамлардан пулни аямаслик керак. Бу йўлда хасислик қилиш ярамайди. Ишлаган одам шунга яраша ҳақини олсин.

Деҳқонларда сара уруғ — мўл ҳосил гарови, деган гап бор. Мамлакатимиз раҳбари Избоскан туманида ғалла уруғини саралаш ва дорилаш ишлари билан танишди. Бу ерда уч минг тонна «Скифянка» уруғи сараланиб дориланмоқда. Бу эса уруғнинг ҳашаротларга ем бўлмаслигини, буғдойнинг бир текис униб чиқишини таъминлайди. Сир эмас, айрим вилоятларда ғалла уруғини ерга керагидан кам сепиш, ундан бошқа мақсадларда фойдаланиш, халқ ризқига хиёнат қилиш ҳоллари ҳам рўй берган эди. Дориланган уруғликдан эса фақат уруғ сифатидагина фойдаланиш мумкин: уни истеъмол қилиш ёки чорва молларига бериш хавфлидир.

Президент Шаҳрихон тумани «Олтин водий» жамоа хўжалигидаги дончилик бригадаси бошлиғи, Ўзбекистон Қаҳрамони Содиқжон Абдурасулов билан Андижонда ғалла уруғчилиги мактабини яратиш борасида фикрлашди.

Биз Шўро даврида пахтани кўкларга кўтариб, ота-боболаримизнинг ғалла етиштириш тажрибасини деярли унутган эканмиз, деди Ислом Каримов суҳбатда. Энди бу илмни қайтадан эгалламоқдамиз. Андижонда шу ишни ривожлантириш, уста ғаллакорларнинг ўзига хос мактабини яратиш зарур деб ўйлайман.

Президент сафар чоғида ижтимоий соҳаларни ривожлантириш борасида қилинаётган ишларга катта аҳамият берди. Шаҳар ва қишлоқлар қиёфаси ўзгараётганидан, равон йўллар, шинам уйлар қурилаётганидан мамнун бўлди. Андижон шаҳридаги 13 минг ўринли «Наврўз» стадионини кўздан кечирар экан, унинг яхши таъмирланганини қайд этган ҳолда, футбол майдонининг сифати замонавий талаблар даражасида эмаслигига эътиборни қаратди. Ҳар бир ишда маданият бўлишига эришишимиз лозимлигини яна бир карра эслатди. Футбол майдонига қайта чим ётқизиш юзасидан мутасадди раҳбарларга топшириқ берди. Вилоятда бундай ишларни амалга ошириш, футболни янада ривожлантириш учун махсус жамғарма тузишни тавсия этди.

Ислом Каримовнинг Наманган вилоятига сафари эса Норин туманидан бошланди. Президент Норинкапа қишлоғи марказида тўхтаб, хўжалик моллари магазинини кўздан кечирди. Дўконда товарлар ассортименти камлиги, аҳоли учун зарур маҳсулотлар йўқлиги мамлакатимиз раҳбарини ранжитди. Бунинг устига магазин ҳозирга қадар хусусийлаштирилмаган, бир кунлик савдо ҳажми эса атиги 300-400 сўмни ташкил этади. Бу эса сотувчининг маошини ҳам қопламайди. Нарироқда жойлашган кўримсизгина сартарошхона ҳам кишида яхши таассурот қолдирмайди. Бу ерда тўпланган қишлоқ аҳли вакиллари билан суҳбатда шу нарса аён бўлдими, қишлоққа ҳали газ ҳам етиб келмаган экан.

Мамлакатимизда амалга оширилаётган барча ислоҳотлар, бизнинг ҳамма ҳаракатларимиз бир нарсага — одамларнинг турмуш даражасини яхшилашга қаратилган, деб таъкидлади Президент қишлоқ аҳли билан суҳбатда. Ҳукумат ўз томонидан нима қилиниши, қандай ёрдам берилиши керак бўлса, бу ишларни бажаряпти. Лекин жойлардаги мутасадди раҳбарлар ҳам мен одамлар учун, халқим учун нима иш қилдим, қандай бино қурдим, қайси йўл билан одамларнинг оғирини енгиллатдим, дея ўзига савол бериши керак. Афсуски, бу ерда кўрганларимиз бунинг аксидан далолат бермоқда. Нима, бу ерда янгиликка интилувчилар, тадбиркорлар, халқим, элим деб куйиб-ёниб яшайдиганлар йўқми? Бирорта саноат корхонаси қуриш, шу йўл билан ёшларни иш билан банд этиш мумкин эмасми? Махсус комиссия юбориб, барча муаммоларингизни ўрганамиз ва ҳал этамиз. Лекин сизларда ҳам интилиш бўлиши керак. Юртбошимиз аччиқ, аммо ҳаққоний эътирозларини тегишли раҳбарларга айтиб, мавжуд аҳволни яхшилаш юзасидан аниқ топшириқлар берди.

Президент Учқўрғон туманидаги «Яшиқобод» ҳамда «Қўчқорота» жамоа хўжаликларида бўлиб, пахтачиликни ривожлантириш, аҳоли маданий-маиший шароитини яхшилаш, одамларни иш билан банд этиш масалалари қанадй ҳал қилинаётгани билан қизиқди. Андижонликлар тажрибасини қўллашга қандай тайёргарлик кўрилаётганини суриштирди. Бу тажрибани пухта ўрганиш, амалда синаб кўриш зарурлигини таъкидлади.

Шуни айтиш керакки, наманганликлар келгуси йили 20 минг гектар ерда чигитни плёнка остига экишни мўлжаллашмоқда. Бу йил икки минг гектар ерда синов ўтказилмоқда. Улар канадалик ишбилармонлар билан плёнка тайёрлашни ҳам йўлга қўйишмоқчи.

Президент «Яшиқобод» жамоа хўжалиги раиси Эргашали Бозоровдан хўжаликда рентабеллик қай даражада эканини сўради. Ўтган йили рентабеллик 5 фоиз эди. Бу йил ҳисоб-китобларга қараганда, 11 фоизни ташкил этади, дея жавоб берди раис.

Бунинг сабабини биласизми, деди Ислом Каримов. Сизнинг хўжалигингизда ишловчи ҳар бир одамга ўртача 0,75 гектар ер тўғри келар экан. Ҳолбуки, 3-4 гектар ерда бир одам ишлаши керак. Сиздаги рентабелликнинг пастлигига сабаб ана шу. Камида 55-60 фоиз одамни бошқа соҳаларга ўтказиш керак. Бунинг учун эса янги иш жойлари ташкил этиш зарур. Масалан, бирорта ғишт заводи қуриш қийинми? У 3-4 йилда ўзини оқлайди-ку. Ўшанда 50-йилларни эслатадиган пахса деворлардан уй қуришга ҳам барҳам берилади. Келажак авлодларимиз қандай уйларда ўсади? Биз — катта-кичик раҳбарлар бунга бефарқ қарамаслигимиз керак.

Мамлакатимизда аҳолини ичимлик сув билан таъминлаш борасида улкан ишлар қилинмоқда. Наманган-Учқўрғон сув тиндириш иншооти ана шу эзгу мақсадга хизмат қилади. У қарийб 50 гектар майдонни эгаллайди. Мазкур қурилиш ҳукуматимиз томонидан маблағ билан таъминланаётгани ҳам халқимизга бўлган ғамхўрликнинг амалий намунасидир. Иншоот дастлабки синовдан муваффақиятли ўтди. У ишга тушгач, Наманган шаҳри ва унинг атрофидаги Уйчи, Чортоқ, Тўрақўрғон, Наманган каби туманларда истиқомат қилувчи қарийб бир миллион аҳолини тоза ичимлик сув билан таъминлашни янада яхшилайди. Президент мазкур иншоотни кўздан кечирди. Унинг иш фаолиятини янада такомиллаштириш юзасидан фикр-мулоҳазалар билдирди.

Ислом Каримов Наманган шаҳридаги «Аснам текстил» Ўзбекистон-туркия қўшма корхонасини ҳам бориб кўрди. Бу ерда йилига 300 тонна сифатли ип йигирилади. Фабрика фаолияти билан танишиб, раҳбар ва муҳандислар билан суҳбатда Ислом Каримов, жумладан, бундай деди:

— Биз саноатда четга тайёр маҳсулот чиқаришга эришишимиз керак. Сизлар бу ерда йигираётган ип Туркияга жўнатилиб, ундан мато тўқилиб Европага сотилар экан. Айтмоқчиманки, бизнинг пахтамиз аввало ўзимизга даромад келтириши керак. Шу мақсадда корхона ёнида тўқув ва тикув цехлари қуриш мақсадга мувофиқдир. Мавжуд цехларнинг санитария аҳволи ҳам бугунги талабга жавоб бермайди. Ишчилар учун, аёлларимиз учун қулай меҳнат шароити яратиш барчанинг диққат марказида туриши лозим.

Наманган шаҳридаги «Авон» қўшма корхонасида бир неча хил велосипед йиғиш йўлга қўйилди. Президент ана шу корхона маҳсулотларини ҳам кўздан кечирди.

Мингбулоқ нефт кони мамлакатимизнинг иқтисодий мустақиллигини таъминлашда муҳим аҳамият касб этади. Ислом Каримов бу ерда бўлиб, пармалаш ишлари қандай бораётгани билан танишди. Ишни Ўзбекистоннинг нефтга бўлган бугунги эҳтиёжи ва келажак истиқболларини кўзда тутувчи аниқ дастурлар асосида ташкил этиш зарурлигини таъкидлади.

Наманган шаҳридаги «Дўстлик» теннис мажмуи шаҳар ҳуснига-ҳусн қўшди. Иншоотни кўздан кечирар экан, юртбошимиз уни шу соҳа мутахассислари маслаҳатлари асосида янада такомиллаштириш зарурлигига эътиборни қаратди.

Андижон ва Наманган вилоятларида кўрганларимиздан қандай хулоса чиқариш мумкин, деди Ислом Каримов. Шуни таъкидлаш керакки, айниқса Андижон вилоятида катта ишлар амалга оширилмоқда. Энг муҳими, одамларда эртанги кунга ишонч туйғуси кучли. Изланиш, ҳаракат бор. Наманган эса юртимиздаги муқаддас жойлардан биридир. Бу ерда бўлганимизда кимларнинг, не буюк зотларнинг ворислари эканимизни янада теранроқ англаймиз.

Бинобарин, наманганлик катта-кичик раҳбарлар, барча мутасаддилар халқимизни янги ўзгаришлар, янги марралар сари уюштириш, уларга муносиб ҳаёт шароитини яратиб беришда ўз ишларини танқидий баҳолаб, фаолиятларини тубдан ўзгартиришлари зарур.

Агар хаёлан бугунги кун билан 1990-91 йиллардаги вазиятни солиштирсак, вилоят раҳбарлари Наманганадаги ижтимоий муҳитни соғломлаштириш борасида кўп иш қилганини эътироф этишимиз даркор. Лекин олдимизга янада улуғвор мақсадлар қўйиб яшашимиз керак.

Биз одатда республикамизни, ундаги шароитни, ютуқларимизни қўшнилар билан таққослаймиз. Энди дунёнинг ривожланган мамлакатлари билан бўйлашишни, қадамни ўшаларга мослаб босишни ўрганишимиз керак. Одамлар учун, уларнинг ҳаётини яхшилаш учун қўлимиздан келган барча ишни қилишимиз даркор. Бу катта-кичик ҳар бир раҳбарнинг муқаддас бурчи, ислоҳотларимизнинг асосий мақсадидир. Зеро, кимданки эл рози бўлса, яратган ҳам рози бўлади.

Мамлакатимиз Президентининг Андижон ва Наманган вилоятларига сафари чоғида унга республика Бош вазирининг биринчи ўринбосари И. Жўрабеков, Андижон вилояти ҳокими Қ. Обидов, Наманган вилояти ҳокими Б. Рапиғалиев ҳамроҳлик қилди.

Аҳмад ХЎЖА,
ЎзА махсус мухбири.

ШИФОКОР ЛИБОСИНИНГ ОҚЛИГИ—НИЯТИНИНГ ПОКЛИГИ

Беназир юртимиз — Ўзбекистон мустақилликка эришгач, ҳар бир соҳага янгича ёндашишни тақозо этмоқда. Не бахтки, истиқлолимизнинг ҳар бир дақиқасида эзгулик куртаклари қийғос гул очмоқда. Гуллар эса, таъбир жоиз бўлса, мева бериб, халқимизни ўзининг тотли самараларидан баҳраманд этмоқда. Туман маркази — Иштихон шаҳрида бундан қарийб уч йил муқаддам Мустақиллик куни — 1 сентябрь арафасида тиббиёт билим юрти ҳаётига йўлланма олган эди. Эндиликда бу билим маскани бўлажак шифокорларнинг қадрдон даргоҳига айланди. Довруғи, таърифи сарҳадлардан ошди. Сабаби — ушбу Иштихон тиббиёт билим юрти жамоаси ва уларнинг фаолияти шаклланди, камолот йўлига тушиб олди, энг муҳими, ёшларга чуқур билим ва тарбия беришни тўғри йўлга қўйиш билан бирга маънавиятимизга маънавият қўшишга ҳам устивор бурч деб масъулликни оширишди.

Дарвоқе, биз юқоридаги номи тилга олинган тиббиёт билим юрти хусусида мухтасаргина фикр юритмоқчи эдик, холос. Бироз туйғуларга эрк бердик шекилли, қаламимиздан қоғозга анча-мунча сатрлар тўкилди.

Абдулла ТУРДИЕВ,
журналист

СУРАТДА: тиббиёт билим юрти ҳаётидан лавҳа.

Қаҳрамон ЖОНУЗОҚОВ олган сурат

«Туркистон» — SOS

КАЛАВАНИНГ ЧИГАЛ УЧИ

Вазирлар Маҳкамасининг шу йилнинг 2 июлда қабул қилган мазкур қарорини бажариш юзасидан Қорақалпоғистон Республикасида ҳам бир қанча ишлар уддаланмоқда. Аҳолини ижтимоий муҳофазалаш, қолаверса, жадал ўтказилаётган иқтисодий ислоҳотларнинг пировард натижаларини белгилаб берувчи омиллардан бири ҳисобланган бу масала мазкур ишга масъул бўлган раҳбарлик идораларининг диққат марказида турибди. Шу туфайли мавжуд камчиликларнинг айримлари бартараф этилиши натижасида, август ойида Қорақалпоғистонда касса режаси ошириб бажарилгани билан пул эмиссияси бўйича белгиланган кўрсаткичга эришилмади. Бу режадагидан 6,4 фоиз, июль ойи даражасидан 4,2 фоиз юқори демакдир.

Нақд пул маблағлари эмиссиясини қисқартириш ҳокимликлар, тегишли ташкилот ва муассасаларнинг ҳар кунги иши бўлмоғи лозим. Шуни ҳисобга олган ҳолда ва Қорақалпоғистон Вазирлар Кенгашидаги пул-кредит масалаларига масъул қилиб белгиланган мутасаддилар тавсиясига кўра, сентябрь ойининг биринчи ўн кунлигида нақд пул маблағлари эмиссиясини қисқартириш борасида Амударё туманида олиб борилаётган ишлар билан танишдик.

Сентябрнинг биринчи ўн кунлигида касса айланишининг кирим қисми камида 7 миллион сўм бўлиши керак эди. Аммо бу кўрсаткич 4 миллион 67 минг сўмни ташкил этди. Ваҳоланки, мазкур ўн кунликда туман бўйича нақд пул маблағларининг сарфи 13,5 миллион сўм бўлган эди.

Туманда нақд пул маблағлари эмиссиясини қисқартиришнинг ҳолати калаванинг ўта чигаллашиб кетган учига ўхшайди. Нега? Муштарий бу ҳақда аниқ тасаввурга эга бўлиши учун айрим рақамларни келтириб ўтайлик. Туманда шу ой учун берилиши керак бўлган пенсия ва нафақаларнинг миқдори 21 миллион сўмни ташкил этади. Тумандаги 200 га яқин хўжалик, корхона, ташкилот ва муассасаларнинг маошини қўшсак, бу рақам янада кўпаяди. Республикамиз Президентининг Фармонига биноан, кам- таъминланган оилаларнинг моддий жиҳатдан қўллаб-қувватланаётганлиги айни муддао бўлаётир. Иккинчи томондан эса нақд пул маблағларини банк кассаларига туширишга эътибор берилмаяпти.

Маҳаллий солиқлар тўлами борасидаги ҳолат ҳам қониқарли эмас. Масалан, шу йил 10 сентябрга нисбатан ер солиғи режасини туман 33, транспорт солиғини 39, мулк солиғини эса 38 фоизгагина уддалади, холос.

Нақд пул маблағлари эмиссиясини қисқартириш, касса режасини бажариш борасидаги муаммолардан яна бири аҳолининг коммунал хизматлар, шу жумладан, табиий газ, электр энергияси, телефон ва ҳоказо учун вақтида ҳақ тўламаётганидир. Бу муаммонинг ҳам ўзига яраша илдизлари бор. Гап шундаки, иқтисодий ислоҳотларнинг ҳамма тармоқларда ҳам изчил бормаётганлиги боис туманнинг молиявий аҳволи жуда мураккаб ҳолатга келди. Чунончи, туманнинг иш ҳақидан шу йил 1 сентябргача бўлган қарзи 56 миллион 764 минг сўмни ташкил этади. Мазкур қарзнинг 48 миллион 164 минг сўми тумандаги 19 та жамоа хўжалиги ва ширкатлар уюшмалари чекига тўғри келади. Бунга қўшимча улар гарданида 28 миллион 210 минг сўм устама ҳам бор. Биргина «Ўзбекистон» жамоа хўжалиги иш ҳақидан 6 миллион 145 минг сўм қарздор. Бошқачасига айтганда, бу жамоа хўжалиги меҳнаткашлари 1995 йилнинг август ойидан буён маош ололмаётирлар. «Манғит» ширкатлар уюшмасида ҳам аҳвол айнан шундай. «Хоразм» жамоа хўжалиги эса устама ҳақдан 5 миллион 53 минг сўм қарздор. Қатор саноат корхоналари ҳам ўз ишловчиларига маошни вақтида беролмаяпти. Масалан, тумандаги йирик корхона ҳисобланадиган пахта тозалаш ҳиссадорлик жамияти 1808000 сўм қарздордир.

Албатта, юқорида қайд қилиб ўтилган жамоа хўжаликларининг иш ҳақи ва устама ҳақни беролмаётгани уларнинг иқтисодий заифлиги, банкдаги ҳисоб рақамларида маблағ йўқлиги билан изоҳланади. Агар мўъжиза рўй бериб улар тўлов қобилиятига эга бўлса, маош ва пенсиялар учун маблағ топилса, Амударё тумани фуқароларга 137 миллион 974 минг сўм тўлаши лозим! Туманда нақд пул эмиссияси эса қисқариш ўрнига кўтарилиб бормоқда. Хўш, калаванинг учи қаерда? Бу саволга шу йил сентябрь ойи биринчи ўн кунлиги мисолида жавоб ахтардик.

Ҳамма жойда бўлгани каби Амударё туманида ҳам касса режасининг бажарилиши ва нақд пул маблағларга айланишида туман улгуржи-чакана савдо ҳиссадорлик жамияти муҳим ўрин тутиши керак. Режага кўра туман савдо ҳиссадорлик жамияти сентябрь ойининг биринчи ўн кунлигида камида 4,5 миллион сўм нақд пул топшириши лозим эди. Бу кўрсаткич 10 кунда 1453100 сўмни ташкил этди. Яъники, режа 3 баравар камига бажарилди. Бундан ташқари, юқоридаги кўрсаткич август ойи биринчи ўн кунлигига қараганда 2 миллион сўм камдир. Муаммонинг моҳиятини англаш мақсадида Манғит шаҳридаги энг йирик савдо нуқталаридан бири ҳисобланган супермаркет магазини фаолиятини таҳлил қилдик. Супермаркет 10 кунда белгиланган режага кўра камида 65 минг сўм нақд пул топшириши лозим эди. Ўн кунликда магазин 11900 сўм нақд пул топширди. 13 сентябрь куни бу кўрсаткич атиги 1210 сўм бўлди. Шу куни супермаркетнинг атторлик бўлимида фақат 37 сўм 50 тийинлик 1 та сумка сотилган, холос. Яна бир бўлимда ҳар бири 12 сўм 50 тийин турадиган 4 та хўжалик совуни билан савдо қилинган. Спиртли ичимликлар бўлимида эса нархи 77 сўм турадиган 1 шиша арoқ сотилган. Ваҳоланки, супермаркетнинг шундоқ ёнида жойлашган Манғит деҳқон бозорининг хусусий савдо билан шуғулланувчи расталарида хўжалик совуни 6-10 сўм, ароқ 50-60 сўм туради. Тўғри, деҳқон бозори ойма-ой нақд пул топшириш режасини ошириб бажармоқда. Замонавий ёпиқ бозор барча қулайликларга эга. Шунингдек, у Қорақалпоғистон ва Хоразм воҳасидаги энг арзон бозорлардан биридир. Масалан, 14 сентябрь куни Манғит бозорида мол гўштининг нархи 50 сўмни ташкил этди.

Аммо нақд эмиссияси муаммосини битта деҳқон бозори орқали ечиб бўлмайди. Бунинг учун туманда нақд пул топширишга жалб қилинган 150 ташкилот, хўжалик, корхона, муассаса, тадбиркорлик тизимининг барчаси биргаликда ҳаракат қилиши даркор.

Касса режасига кўра ой мобайнида туман тайёрлов идораси 100 минг, ғишт заводи 20 минг, автомашиналарга хизмат кўрсатиш нуқтаси 10 минг, «ВАЗ» устахонаси 10 минг сўм нақд пул топшириши керак. Ўтган 10 кун давомида тўртта корхонанинг бирортаси ҳали бир чақа ҳам топширмаган. Боз устига «Тадбиркорбанк»нинг туман бўлими нақд пул топширишни август ойининг биринчи ўн кунлигига қараганда 2 баравар камайтириб юборди.

Жорий йилнинг ўтган даврига назар ташласак, муайян хўжалик, корхона ва муассасаларга кирим қилинган нақд пулларнинг давлат банкига тушмагани ҳам ойдинлашади. Туман давлат солиқ инспекциясининг аниқлашича, тумандаги «Хоразм» жамоа хўжалиги (раиси Т.Шержонов) да шу йилнинг февраль, март, апрель ойларида хўжалик кассасига кирим қилинган 138515 сўмнинг 52384 сўми давлат банкига топширилмасдан, тўғридан-тўғри иш ҳақи сифатида, 4900 сўми сафар харажати тарзида ишлатиб юборилган. Бундай камчиликка «Оқ олтин» жамоа хўжалиги (раиси О.Холимбетов), «Қангли» жамоа хўжалиги (раиси Б.Тулибоев)да ҳам йўл қўйилган. Давлат солиқ инспекцияси «Юсуп» хусусий дўконини (директори Р.Жумамуродов) текширганда 100 минг сўм нақд пулни давлат банкига топширмагани аниқланди. Шунингдек, «Чинор» тижорат маркази этиклўзи Нодир Худойбергановнинг жорий йилнинг ўтган даврида тушган нақд пулнинг бирор сўмни давлат банкига топширмагани маълум бўлди.

Бундай мисоллар кўп. Асосий гап шундаки, туманда Ўзбекистон Вазирлар Маҳкамасининг «Нақд пул маблағлари эмиссиясини қисқартириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги қарорининг ижроси изчил таъминланмаяпти. Туман ҳокими Фарҳод Эрмонов, унинг иқтисодий масалалар бўйича муовини Оқмон Шомуродов, тумандаги хўжалик, корхона ва муассасаларнинг раҳбарлари бу борада жиддий ўзгаришларга эришишлари лозим. Акс ҳолда чигаллашган калаванинг учини бир йўла йўқотиб қўйишлари турган гап.

Янгибой ҚЎЧҚОРОВ,
«Туркистон» мухбири.

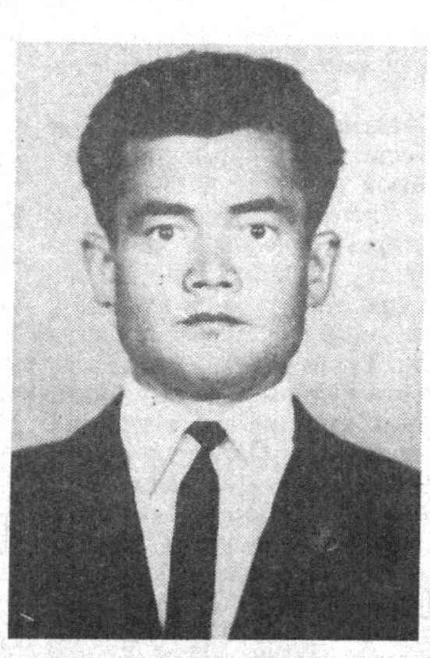

Абдулла Матёқубовни жуда яхши билардим. Унинг менга қариндошлик томони ҳам бор. Тошкентга келишига ҳам ўзим сабабчи бўлганман. Шу ерда ўқиди. Энг аввало, ўзи яхши оиладан. Отаси илмли, китобларни кўп ўқийдиган одам эди. Ундан ташқари ака-укалари ҳам илмли кишилардан. Шул боис ҳам у ёшлигидан адабиётга, адабиётшуносликка қизиқди ва илм излаб пойтахтга келди.

Тошкентда унинг ҳаёти енгил кечмади. Узоқ бир жойдан кечки бўлимга ўқишга қатнади. Лекин бирор марта шикоят қилганини эшитмадим. Феъл-атвори шунақа эди. Дорилфунунда яхши ўқиди. Фақат ўқидимас, атрофига ўзига ўхшаган адабиёт фидойиларини ҳам йиғди. Шулар билан бирга ўсди, улғайди. Дорилфунунни тамомлагач, тил ва адабиёт институтига кириб анчагина илмий-тадқиқот ишларини амалга оширди. У менга ҳам кўп ёрдам қиларди. Шу муносабат билан у кўп нарсаларни, илмий-ижодий иш услубини эгаллаб, ижод қилиш учун ўзига йўл очиб олди.

Йўлим тушганда унинг Қорақамишдаги уйига утардим. Қачон қарамай, у ерда Абдулланинг ёш дўстлари — олимлар Сувон Мелиев, Султонмурод Олим, шоир Азим Суюн... ва қатор ёш йигитларни кўрардим. Абдулла улар билан шеър ўқиб, китоб мутолаа қилиб, баҳслар силсиласида бирга улғайди.

Абдулланинг вафотидан кейин битта мақолалар тўплами китоб бўлиб чиқди (афсус, вафотидан кейин!). Ўзи кўрмади. Ундан кейин таржимашуносликка тегишли ишлари эълон қилинди. Демак, ҳаммасини бир жойга йиққанда адабиётда кичикроқ бўлса-да из қолдирадиган нарсалар яратди, ярата олди. У қилган ишларнинг яна бир қимматли томони — ўзи тенг дўстларини бирлаштирди. Шулар билан бир жамоа бўлиб усишга ҳаракат қилди. Бундан ташқари Абдулла ҳар ҳолда шоир сифатида ҳам, олим сифатида ҳам, таржимашунос сифатида ҳам жасоратли йигитлардан эди. Таржималарнинг асл қимматини белгилай оларди, катта-катта ёзувчиларнинг қилган таржималарини «Маънови таржима ўз вақтида яхши эди, хизматини адо этди, энди бу асарни бошқача қилиб таржима этса бўлар экан», деган гапларни айта оларди. Баъзи бир атоқли ёзувчиларимизга очиқ хатлар ёзиб, баъзан асарларига танқидий муносабат билдирди, баъзан ўзлари билан юзма-юз гаплашиб фикрларини очиқ айтарди.

Мен ўйлайманки унинг камсуқумлиги, феълидаги вазминлик, қилаётган ишига жиддий қараши, адабиёт ва илмга фидойилиги атрофидаги дўстларига, тенгдошларига, шогирдларига ҳам ўтди.

Матёқуб ҚЎШЖОНОВ.
ЎзФА мухбир аъзоси.

«ОСМОНГА ЯҚИН, ОЙГА ЯҚИН...»

Тириклар заминда юрадилар. Улар озми-кўпми умргузаронлик қилишгач, вужудлари ерга кириб, руҳлари кўкка учади. Зотин манғу ҳақиқат — ўлим доимо ғолибдир. Лекин еру осмон бир бўлиб одамзотнинг тубсиз ва чексиз хотира китобини сақлайди.

Абдулла Матёқубовнинг навқирон қирқ ёшида бедаво дардга йўлиқиши мустамлакачилик ва ақлий зулмнинг пок қалбга урган заҳарли ништаридан деб биламан. У киши қанчалик интиқлик билан истиқлол ҳақида ўй сурарди, ўй сурарди, холос, ортиқчасига имкон йўқ эди. Чунки у пайтларда истиқлол жуда узоқ, қўл етмас орзу эди.

Абдулла ака Матёқубовни хотирлар эканман, ҳаётнинг маъноси ҳақида ўйлайман.

У қисқа умри давомида эзгу из қолдирди. Бу из биринчи навбатда уни билганлар қалбидадир. Ҳозир қирқдан ошиб, элликка бориб қолган тенгқурларим — Азим Суюн, Йўлдош Эшбек, Рустам Ғани, Хуршид Даврон ва бошқалар ўз пайтида Абдулла Матёқубовнинг маънавий меҳварида бўлганмиз.

Абдулла ака етук адабиётшунос сифатида шаклланаётган ва балки шаклланиб улгурган эди. Мен бу гапни айтишдан чучимайман. Мана қўлимда унинг босилган ягона китоби «Ҳаёт ва бадиият». Унга бор-йўғи уч мақола кирган: «Шеърият билан суҳбат», «Характерларда акс этган ҳаёт» ва «Ёзувчининг олмос камари». Айтайлик, биринчи мақолага тўхталадиган бўлсак, ҳозирги 90-йиллар улчови билан улчаганда ҳам мунаққиднинг шеърият ҳақидаги фикрлари ҳали ҳам ўз қимматини йўқотган эмас. Анча катта мақола ҳақида тасаввурга эга бўлиш учун ундаги ички сарлавҳаларни санаш кифоя — «Шеър — тирик организм», «Сеҳр нима?», «Сеҳр — дарднинг фарзанди», «Сеҳрнинг қудрати нимада?», «Шеър ҳайрат маҳсули», «Баён ва баёнчилик». Кўринадики, Абдулла ака ўша пайтда ҳам, у кишни ўтганига ўн йилдан ошди, адабиётшуносликнинг юқори нуқталарида туриб фикрлай олган, шеъриятга баҳо берган.

Иккинчи мақола Одил Ёқубовнинг «Диёнат» романи ҳақида. У асар ҳақидаги пишиқ ва бақувват мақолалардан бири. Мунаққид шошмасдан образларни батафсил таҳлил қилиб чиққан. Бу таҳлиллар ҳозир ҳам бизда ички бир қониқиш ҳиссини уйғотади. Мақолани шу кунда ўқиганда кўринадики, мунаққид фикрини очиқ айта олмаган, бунга ўша пайтдаги муҳит йўл қўймасди. Ҳатто Одил Ёқубов ҳам «Диёнат» романида фикрларини охиригача айта олмаганди, айтиш мумкин ҳам эмасди. Айтилганда, китоб ёруғ дунё юзини кўрмасди ҳам.

У адабий жараёнга фаол аралаша бошлаган эди. 70-йилларда нашр этиладиган «Меҳнат ва турмуш» журналида унинг Одил Ёқубовга очиқ хати ва атоқли ёзувчининг жавоби босилгани адабиёт ихлосмандларининг эсида. Очиқ хатда мунаққид ёзувчининг «Биллур қандиллар» қиссасидаги айрим бадиий камчиликлар ҳақида адолат билан фикр юритганди.

Абдулла Матёқубовда катта адабиётшуносга хос сезги бор эди. Масалан, 70-йилларда баъзи бир адабиётшунослар орасида Абдулла Орипов ижоди сусайди, энди у олдинги чўққиларига чиқолмайди, деган гап тарқалганди. Шу пайтда Абдулла ака шахсий суҳбатларида «Бекор гап, Абдулла Ориповдек катта истеъдоднинг сўниши мумкин эмас» деганди қатъий ва эътирозга ўрин қолдирмайдиган қилиб. Бу фикрнинг ҳақлигини кейин даврнинг ўзи исботлади. Зеро, у пайтда улкан шоиримиз ҳали на «Жаннатга йўл», на «Ҳаким ва ажал», на «Ранжком» достонларини ва на ўнлаб ажойиб шеърларини ёзган эди.

Яна айтиш жоизки, Абдулла Матёқубов севимли шоиримиз Абдулла Орипов ижодини жуда севар, ҳар қандай баланд-паст гаплардан куюниб ҳимоя қиларди. Улар орасида маънавий яқинлик бор эди. Абдулла Орипов ҳам уни ўзига яқин олиб, «адаш» деб чақирар эди.

У яхши шоир эди. Унинг «Олма бўлиб кўринаяпсан кўзимга, олма бўлиб кираяпсан бағримга» деб бошлангувчи шеъри бўларди. Ундаги олмага қарата айтилган «осмонга яқин, ойга яқин» деган мисраси ҳамон ёдимда. Абдулла аканинг мубораб руҳи шу мисрадаги маънога эш бўлсину, осмону ойга яқин бўлсин.

Келинг, унинг бундан ўн йиллар бурун битган шеърларига бир Нигоҳ ташлайлик.

Сувон МЕЛИ

МЕҲРИНГ УЧУН ЯШАШИМ КЕРАК

(Абдулла Матёқубовни йўқлаб)

Эртакка айланган умримдан эртак
Сўзлашга не ҳожат, афсонадир у.
Чинакам ҳаётдан нишона куртак —
Кўз очди. Шундадир мен кутган орзу
У менинг қалбимда яшади пинҳон,
Пинҳон яшади у томирларимда.
Бошим тошга тегди, тегди-ку ёмон
Чақмоқлар чақилди ҳатто қонимда.
Бемаврид эсгувчи шамоллар энди
Руҳим дарахтини тебратолмагай.
Ҳавас уйғотгувчи аъмоллар энди
Руҳимни беҳуда забт этолмагай.
Мен қайда туғилдим, мен кимман ўзим,
Асрим жароҳатин оқларманми ё?
Авлодларга кулгу бўлмасми сўзим,
Бешикдек тебраниб турганда дунё?
Ўзлигинг англамай сўзламоқ нечун,
Нечун ер дардини тингламай ёшим?
Эртакка айланган умр мен учун
Гўдакка айланиш, ўзликдан тониш...
Афсона сўзлашга ҳожат йўқ, вақт йўқ.
1983 йил.

Дилбарим, мунисим, менинг ҳамдамим,
Қувончим, таянчим ва қайғу-ғамим.
Сенга фидо бўлсин бу ширин жоним,
Сенинг меҳринг учун яшашим керак.

Сенсан, учар бўлсам — толиқмас қанот,
Сенсан — камолатим ва тотли ҳаёт.
Шеъримсан, кўйимсан ҳам нурли баёт,
Сенинг меҳринг учун яшашим керак.

Кўзларингда меҳр ўт бўлиб ёнар,
Меҳрингдан ҳаётга ишқим жонланар.
Бундай садоқатдан айтинг, ким тонар?
Шундай меҳринг учун яшашим керак.

Армон

Бешта фарзандимнинг сенсан онаси,
Совуғи-иссиқда бўлган паноҳи.
Абдуллага доим ҳамдард, ҳамроҳи,
Жоним, меҳринг учун яшашим керак.
1982.

Хонам узра совуқ сукунат,
Ёстиғимнинг бир томони бўш.
Тўлғанаман, не ҳол, не қудрат,
Хотиротлар келар ялангтўш.

Киприкларим қовушмас сира,
Вужудимда безабон ҳислар.
Гўё ҳаёт тотсиз, бешира,
Кўнгил фақат уйқуни истар.

Қайда уйқу, қайдадир ором,
Оғушига тортади кечмиш.
У бешафқат тақдири ҳакам
Қисматимни шу кўйи ечмиш,.

Юрагимнинг бир томони бўш,
Хотиротлар босар ялангтўш...

****

Хаста бўлиб бошинг тегса ёстиққа,
Беморлигинг чиқиб қолса ростликка,
Қанча оғир бўлма хаёлинг гирён,
Қонингни қўзғатар, кўтарар туғён.
Дўстлар кўзларида кўрасан шафқат,
Рақиблар кўзида ранжу маломат.
Дейсан: дўстлар учун яшашим керак!
Рақибга қасдма-қасд яшашим керак!
Орзулар қонингни ёқиб қиздирар,
Болишдан бошингни тамом уздирар.
Қаддингни тиклайсан шукрона айта,
Дунёга келгандек бамисли қайта.
Орзулар уйғотган дўстларга шараф!
Курашга ундаган рақибга шараф!
Дерсан-у ҳаётга ўзинг урарсан,
Олдинда не бўлса барин кўрарсан...
1982 йил.

Ўзбекистон ойнаи жаҳонида

ДУШАНБА, 23

I

Телетомошабинлар диққатига!
Профилактика муносабати билан 23 сентябрь куни ЎзТВ I кўрсатувлари соат 6.30 дан 14.05 гача ЎзТВ III канали орқали намойиш этилади.

* * *

17.55 Кўрсатувлар тартиби.
18.00 Янгиликлар.
18.10 «Эркатой».
18.25 «Фақат қизлар учун».
18.45 «Мозийдан садо».
19.05 «2000-йилдан сўнг». Телесериал.
19.25 Эълонлар.
19.30 «Ахборот» (рус тилида).
19.50 Эълонлар.
19.55 «Темурнома».
20.15 Оқшом эртаклари.
20.25 Эълонлар.
20.30 «Ахборот».
20.55 Эълонлар.
21.00 «Буюк келажак сари».
21.20 «Оҳанглар оғушида».
21.35 «Зарчашма».
21.55 «Морена Клара». Телесериал.
22.40 «Бу оқшом...»
23.15 «Санъат дўстликка чорлайди». Испания таассуротлари.
23.25 Эълонлар.
23.30 «Ахборот».
23.55 Футбол. Ўзбекистон чемпионати. «Навбаҳор» — «Дўстлик».
00.40 Тунги тароналар.
00.50 — 01.00 «Ватан тимсоллари».

II

18.00 Янгиликлар.
18.10 Эълонлар.
18.15 «Мультфейерверк».
18.35 «Палитра».
19.05 «Услуб». Мода янгиликлари.
19.20 «Клип-антракт».
19.25 Эълонлар.
19.30 «Ахборот» (рус тилида).
19.50 Эълонлар.
19.55 «Камертон».
20.10 «Автосалон».
20.25 Эълонлар.
20.30 «Ахборот».
20.55 Эълонлар.
21.00 «Мак ва Матли». Қизиқарли дастур.
21.30 «Курьер».
21.50 «Прайм-тайм». Телевидение ҳаётидан.
22.00 Оҳанглар ва Эълонлар.
22.40 «Санта-Барбара». Телевизион бадиий фильм.
23.30 — 00.30 «Спорт қитъаси».

III

6.30 «Ассалом, Ўзбекистон!» Тонгги дам олиш дастури.
8.00—8.30 «Ҳафтанома».

*

8.30 «Қизлар гулдастаси».
9.00 «Табиат—ҳаёт сарчашмаси». Кинодастур.
9.30 «Сизга таъзим». Тележурнал.
10.00 Янгиликлар.
10.05 «Илм — ўзликни билмакдир».
10.35 «Ўсмир ва қонун». Тележурнал.
11.00 «Қора қисқичбақа чангалида». Бадиий фильм.
12.30 «Юрт обод, кўнгиллар шод». Публицистик кўрсатув.
13.00 Ўзбекистон телерадиокомпанияси эстрада-симфоник оркестри концерти.
13.30 «Сиҳат-саломатлик». Тележурнал.
14.00—14.05 Янгиликлар.

***

17.50 Янгиликлар.
17.55 Эълонлар.
18.00 «Боғимизга марҳамат». Телефильм.

*

Россия жамоат телевидениеси
18.10 — 20.35

*

20.35 «Мусиқа ҳақида мулоқот». 1-кўрсатув.

*

Россия давлат телевидениеси
21.00— 21.20

*

21.20 Эълонлар.
21.25 «Янги қурбон». Телесериал.
22.15—22.20 Янгиликлар.

IV

17.10 — 18.45 Туркия телевидениеси.

СЕШАНБА, 24

I

6.30 «Ассалом, Ўзбекистон!» Тонгги дам олиш дастури.
8.00 — 8.25 «Ахборот».
8.25 Республика газеталарининг шарҳи.
8.35 «Олам ва одам». Маърифий кўрсатув.
9.00 «Озода, гўзал ўлкам». Мусиқий дастур.
9.30 «Жараён». Публицистик кўрсатув.
10.00 Янгиликлар.
10.05 Сурхондарё вилояти «Қуралай» болалар фольклор-этнографик ансамблининг концерти.

Ўқув машғулотлари:
10.30 Информатика ва ҳисоблаш техникаси асослари.
11.00 Инглиз тили.
11.30 Адабиёт.

*

12.00 «Авлиё Лука»нинг қайтиши». Бадиий фильм.
13.30 «Истиқлол самаралари». Телеҳикоя.
14.00 Янгиликлар.
14.05 — 14.45 «Дейишма». Видеофильм. 1-қисм.

* * *

17.55 Кўрсатувлар тартиби.
18.00 Янгиликлар.
18.10 «Умид учқунлари».
18.30 «Ал-Бишрининг орзу-армонлари». Телесериал.
19.25 Эълонлар.
19.30 «Ахборот» (рус тилида).
19.50 Эълонлар.
19.55 «Темурнома».
20.15 Оқшом эртаклари.
20.25 Эълонлар.
20.30 «Ахборот».
20.55 Эълонлар.
21.00 Буюк келажак сари. «Бизнес-академия».
21.20 «Юртим жамоли».
21.40 «Альманах-ТВ».
22.15 «Оҳанглардан таралган меҳр».
22.35 «Замон».
22.45 «Спорт, спорт, спорт».
23.05 Мусиқий саёҳат.
23.25 Эълонлар.
23.30 «Ахборот».
23.55 Тунги тароналар.
00.15 — 00.25 «Ватан тимсоллари».

II

18.00 Янгиликлар.
18.10 Эълонлар.
18.15 «Тропиканка сири». Телесериал.
19.05 «Мультфейерверк».
19.25 Эълонлар.
19.30 «Ахборот» (рус тилида).
19.50 Эълонлар.
19.55 «Постфактум».
20.05 «Нафис мажлислар». Хотин-қизлар учун кўрсатув.
20.25 Эълонлар.
20.30 «Ахборот».
20.55 Эълонлар.
21.00 «АРТ-журнал».
21.15 Оҳанглар ва Эълонлар.
21.55 «Кинонигоҳ».
23.35 — 00.20 «Спорт қитъаси».

III

17.50 Янгиликлар.
17.55 Эълонлар.
18.00 «Уй ажинасининг қайтиши». Мультфильм.

*

Россия жамоат телевидениеси
6.30—8.00 «Телетонг».

***

18.10—20.35

*

20.35 Эълонлар.
20.40 «Сиз учун куйлайман». Влад Усманов.

*

Россия давлат телевидениеси
21.00—21.20

*

21.20 Эълонлар.
21.25 «Янги қурбон». Телесериал.
22.15—22.20 Янгиликлар.

IV

17.10 — 18.45 Туркия телевидениеси.

ЧОРШАНБА, 25

I

6.30 «Ассалом, Ўзбекистон!» Тонгги дам олиш дастури.
8.00 — 8.25 «Ахборот».

*

8.25 Мусиқий саёҳат.
8.45 «Ипак йўли — дўстлик йўли». Публицистик кўрсатув.
9.15 Футбол майдонларида.
9.50 Диққат, премьера: «Орзулари бисёр аёлнинг». «Ўзбектелефильм» маҳсулоти.
10.00 Янгиликлар.
10.05 «Пахтани ёнғиндан сақланг!».

Ўқув машғулотлари:
10.30 Табииёт.
11.00 Алифбо сабоқлари.
11.30 Кимё.

*

12.00 «Севишганлар». Бадиий фильм.
13.20 «Умрим таронаси». Нормурод Нарзуллаев.
13.50 «Танаффус». Мультфильм.
14.00 Янгиликлар.
14.05—14.45 «Дейишма». Видеофильм. 2-қисм.

***

17.55 Кўрсатувлар тартиби.
18.00 Янгиликлар.
18.10 «Чамандаги гулларимиз».
18.25 «Бу ёруғ оламда Ватан биттадир...»
18.30 «Адолат». Публицистик кўрсатув.
18.45 «Зилол». Фольклор-этнографик жамоаларининг телефестивали.
19.05 «Сайёрамиз садоси». Публицистик кўрсатув.
19.25 Эълонлар.
19.30 «Ахборот» (рус тилида).
19.50 Эълонлар.
19.55 «Темурнома».
20.15 Оқшом эртаклари.
20.25 Эълонлар.
20.30 «Ахборот».
20.55 Эълонлар.
21.00 «Буюк келажак сари».
21.20 «Оҳанглар оғушида».
21.30 «Рангин дунё».
21.45 «Морена Клара». Телесериал.
22.30 «15 дақиқа спорт ҳақида».
22.45 «Автоолам».
23.00 «Адашлар».
23.25 Эълонлар.
23.30 «Ахборот».
23.55 Тунги тароналар.
00.25—00.35 «Ватан тимсоллари».

II

18.00 Янгиликлар.
18.10 Эълонлар.
18.15 «Мультфейерверк».
18.35 «Табиат дунёси».
19.25 Эълонлар.
19.30 «Ахборот» (рус тилида).
19.50 Эълонлар.
19.55 «Дунё бўйлаб...»
20.25 Эълонлар.
20.30 «Ахборот».
20.55 Эълонлар.
21.00 «Дриблинг».
21.25 Оҳанглар ва Эълонлар.
22.05 «Санта-Барбара». Телевизион бадиий фильм.
22.55—23.55 «Спорт қитъаси».

III

17.50 Янгиликлар.
17.55 Эълонлар.
18.00 «Бўзсувнинг кузги жилолари». Телефильм.

*

Россия жамоат телевидениеси
6.30 — 8.00 «Телетонг».

***

18.10—20.35

*

20.35 «Мусиқа ҳақида мулоқот». 2-кўрсатув.

*

Россия давлат телевидениеси
21.00 — 21.20

*

21.20 Эълонлар.
21.25 «Янги қурбон». Телесериал.
22.15 — 22.20 Янгиликлар.

IV

17.10 — 18.45 Туркия телевидениеси.

ПАЙШАНБА, 26

I

6.30 «Ассалом, Ўзбекистон!». Тонгги дам олиш дастури.
8.00 — 8.25 «Ахборот».

*

8.25 Республика газеталарининг шарҳи.
8.35 «Адашлар».
9.00 «Бугуннинг ўйлари». Публицистик кўрсатув.
9.25 «Оналар мактаби». Тележурнал.
10.00 Янгиликлар.
10.05 «Қувноқлар даврасида».

Ўқув машғулотлари:
10.30 Янги алифбони ўрганамиз.
11.00 «Китоб ва ҳаёт».
11.30 Умумий биология.

*

12.00 «Қайлиқ ўғирлаш». Бадиий фильм.
13.10 «Ҳуқуқий давлат сари».
13.30 Бухоро филармонияси мақомчилар ансамблининг концерти.
14.00 Янгиликлар.
14.05 — 14.45 «Дейишма». Видеофильм. 3-қисм.

* * *

17.55 Кўрсатувлар тартиби.
18.00 Янгиликлар.
18.10 «Болажон».
18.30 «Кўзгудаги акс».
18.40 «2000-йилдан сўнг». Телесериал.
19.00 «Акциядор луғати».
19.10 «Дилнавоз садолар».
19.25 Эълонлар.
19.30 «Ахборот» (рус тилида).
19.50 Эълонлар.
19.55 «Юзма-юз». Мулоқот.
20.15 Оқшом эртаклари.
20.25 Эълонлар.
20.30 «Ахборот».
20.55 Эълонлар.
21.00 «Буюк келажак сари».
21.10 «Мутойиба». Пайшанба ҳазиллари.
21.45 «Одобнома».
21.55 «Олтин мерос». Уйғун. «Зебуннисо». Ҳамза номидаги Ўзбек Давлат академик драма театрининг спектакли.
23.25 Эълонлар.
23.30 «Ахборот».
23.55 Тунги тароналар.
00.15 — 00.25 «Ватан тимсоллари».

II

18.00 Янгиликлар.
18.10 Эълонлар.
18.15 «Мультфейерверк».
18.25 «Тропиканка сири». Телесериал.
19.15 «Сизнинг имконият».
19.25 Эълонлар.
19.30 «Ахборот» (рус тилида).
19.50 Эълонлар.
19.55 «Хусусийлаштириш: қадам-бақадам».
20.15 «Ўйинчоқлар растаси».
20.25 Эълонлар.
20.30 «Ахборот».
20.55 Эълонлар.
21.00 «Видеогид».
21.15 «Бизнес-уик».
21.30 Оҳанглар ва Эълонлар.
22.10 «Кинонигоҳ».
23.50 — 00.20 «Спорт қитъаси».

III

17.50 Янгиликлар.
17.55 Эълонлар.
18.00 «Ёз оқшоми». Кинолавҳа.

*

Россия жамоат телевидениеси
6.30—8.00 «Телетонг».

***

18.05—20.35

*

20.35 «Шоҳсупа сари».

*

Россия давлат телевидениеси
21.00—21.20

*

21.20 Эълонлар.
21.25 «Янги қурбон». Телесериал.
22.10 — 22.15 Янгиликлар.

IV

17.10 — 18.45 Туркия телевидениеси.

ЖУМА, 27

I

6.30 «Ассалом, Ўзбекистон!». Тонгги дам олиш дастури.
8.00 — 8.25 «Ахборот».

*

8.25 «Юзма-юз». Мулоқот.
8.45 «Асрлар нидоси». Кинодастур.
9.20 «Хушнуд дамлар». Шийпондаги учрашувлар.
9.50 «Иванко ва қарғалар шоҳи». Мультфильм.
10.00 Янгиликлар.
10.05 «Умр мазмуни». Телеочерк.
10.25 Немис тили.
10.55 Кекса санъаткорлар концерти.
11.20 «Душанбагача бир гап бўлар». Бадиий фильм.
13.00 «Бола бошидан...». Мактабгача тарбия масалалари.
13.30 Диққат, премьера: «Мусиқа бўстони». «Ўзбектелефильм» маҳсулоти.
14.00 Янгиликлар.
14.05 — 14.35 «Ҳаммаси маҳалладан бошланади». Публицистик кўрсатув.

* * *

17.55 Кўрсатувлар тартиби.
18.00 Янгиликлар.
18.10 «Синфдош».
18.30 «Мутолаа».
18.45 Бизнес ҳафта якунлари.
18.55 «Тақдим».
19.05 «Йигит омон бўлса...».
19.25 Эълонлар.
19.30 «Ахборот» (рус тилида).
19.50 Эълонлар.
19.55 «Темурнома».
20.15 Оқшом эртаклари.
20.25 Эълонлар.
20.30 «Ахборот».
20.55 Эълонлар.
21.00 «Буюк келажак сари».
21.25 «Ривоят».
21.35 «Эртага — шанба».
22.00 «Морена Клара». Телесериал.
22.45 «Маслаҳат».
23.00 «Офарин».
23.25 Эълонлар.
23.30 «Ахборот».
23.55 Бизнес ҳафта якунлари.
00.05 Тунги тароналар.
00.15 — 00.25 «Ватан тимсоллари».

II

9.00 «Мультдаста».
9.25 «Табиат шифохонаси».
9.35 Дилором наволар.
9.45 «Таманно».
9.55 Видео янгиликлари.
10.20 Видео — «О».
12.00 — 14.00 «Спорт қитъаси».

* * *

18.00 Янгиликлар.
18.10 Эълонлар.
18.15 «Бор эканда, йўқ экан...».
18.35 «Кинохроника».
19.25 Эълонлар.
19.30 «Ахборот» (рус тилида).
19.50 Эълонлар.
19.55 «Компьютер-Осиё».
20.15 «Ўйинчоқлар растаси».
20.25 Эълонлар.
20.30 «Ахборот».
20.55 Эълонлар.
21.00 «Сиздан ишорат».
21.40 «Ракурс».
22.00 «Камолот».
22.20 Хит-парад ва Эълонлар.
23.00—23.50 «Санта-Барбара». Телевизион бадиий фильм.

III

17.50 Янгиликлар.
17.55 Эълонлар.
18.00 «Типратикан, ит ва Нико». Мультфильм.

*

Россия жамоат телевидениеси
6.30 - 8.00 «Телетонг».

***

18.15 - 20.35

*

20.35 «Мусиқа ҳақида мулоқот». 3-кўрсатув.

*

Россия давлат телевидениеси
21.00—21.20

*

21.20 Эълонлар.
21.25 «Янги қурбон». Телесериал.
22.20 — 22.25 Янгиликлар.

IV

17.10 — 18.45 Туркия телевидениси.

ШАНБА, 28

I

6.30 «Ассалом, Ўзбекистон!». Тонгги дам олиш дастури.
8.00 «Ахборот».

*

8.25 Республика газеталарининг шарҳи.
8.35 «Тараннум». Мусиқий дастур.
9.05 «Бинафшаранг шар». Бадиий фильм.
10.20 «Саҳна ҳаёти». Амир Темурнинг 660 йиллигига бағишланади.

«Ёшлик» студияси намойиш этади:
10.50 «Мулоҳаза, мунозара ва муносабат».
11.30 «Ғазалхон ёшлигим».
11.50 «Оқибат».
12.10 «Атланта учрашувлари». Бокс.
12.35 Эстрада тароналари.
13.05 «Дилдаги гаплар».
13.55 — 14.55 «Маънавият» видеоканали.

* * *

17.55 Кўрсатувлар тартиби.
18.00 Болалар учун кўрсатув. «Совға».
18.20 «Олам».
18.35 «Сир».
18.45 «Минг бир ҳунар соҳиблари».
18.55 «Бир қўшиқ тугагунча...».
19.10 «Ҳайрат».
19.25 Эълонлар.
19.30 «Ахборот» (рус тилида).
19.50 Оқшом эртаклари.
20.05 «Ўзбекистон янгиликлари» (инглиз тилида).
20.15 «Оҳанглар оғушида».
20.25 Эълонлар.
20.30 «Ахборот».
20.55 Эълонлар.
21.00 «Буюк келажак сари».
21.20 «Кўнгил».
21.40 «Баҳор»нинг янги баҳори».
22.10 «Рангин дунё».

«Тунги ёғду».
Дам олиш дастури:
22.35 «Заковат».
22.45 «Имкон чўққилари».
23.00 «Ғор одамлари». Бадиий фильм.

II

9.00 «Бор эканда, йўқ экан...».
9.20 «Кинохроника».
10.10 «Компьютер-Осиё».
10.30 «Ўйинчоқлар растаси».
10.40 «Сиздан ишорат».
11.20 «Ракурс».
11.40 «Камолот».
12.00 Видео — «О».
13.40 — 14.40 «Спорт қитъаси».

* * *

18.00 «Бугуннинг боласи».
18.20 «Жозиба».
18.30 Эълонлар.
18.35 «Норизо ва ношукурлар» туркумидан. Телесериал.
19.25 Эълонлар.
19.30 «Ахборот» (рус тилида).
19.50 Эълонлар.
19.55 «Дубляж».
20.10 «Тошкентнома».
20.25 Эълонлар.
20.30 «Ахборот».
20.55 Эълонлар.

«Шанба оқшоми».
Дам олиш дастури:
21.00 «Зиндаги ёхуд муҳаббат».
21.25 «Алмисоқдан қолган дўкон».
21.35 Оҳанглар ва Эълонлар.
22.15 — 23.55 Видео — «О».

III

17.10 Дастурнинг очилиши. Эълонлар.

*

Россия жамоат телевидениеси
17.20 - 21.40

*

21.40 Эълонлар.
21.45 «Спрут». Телесериал.

*

Россия давлат телевидениеси
22.45 - 23.15

*

23.15 — 23.35 «Мовий қуш». Телефильм.

IV

9.00 Шанба эртаги.
10.00 «Дийдор».
10.30 «Айчурек».
11.00 «Рангинкамон».
11.30 Эълонлар.
11.35 «Комедиантлар».
11.45 «КВН-96».
13.10 — 14.40 Кинонинг олтин асри. «Анжелика — фаришталар маркизаси». Бадиий фильм.

***

17.10 — 18.45 Туркия телевидениеси.

ЯКШАНБА, 29

I

6.30 «Ассалом, Ўзбекистон!». Тонгги дам олиш дастури.
8.00 — 8.25 «Ахборот».

*

8.25 «Камалак». Болалар учун кинодастур.
10.00 «Ватанимга хизмат қиламан».
11.00 Санъат усталарининг концерти.
11.30 «Шаҳризоднинг охирги туни». Бадиий фильм.
12.55 «Фарзанд — умид юлдузи».
13.20 М. Бобоев. «Кўнгил кўчалари». Видеофильм. 9-кўй.
14.00 «Ташриф». Дам олиш дастури.
14.30 — 15.30 «Нурли келажак». Видеоканал.

* * *

17.55 Кўрсатувлар тартиби.
18.00 «Лего» сайёраси.
18.15 «Ал-Бишрининг орзу-армонлари». Телесериал.
19.05 «Келгуси ҳафтада».
19.20 «Оҳанглар оғушида».
19.25 Эълонлар.
19.30 «Панорама» (рус тилида).
19.55 Эълонлар.
20.00 «Юлдузлар».
20.25 Эълонлар.
20.30 «Ҳафтанома».
21.00 Эълонлар.
21.05 «Буюк келажак сари».
21.25 Илҳом сатрлари.
21.30 «Бу мунис лаҳзалар».
21.50 «Шахс ва баҳс».
22.15 Диққат, премьера: М. Бобоев. «Кўнгил кўчалари». Видеофильм. 10-кўй.
22.55 Футбол олами.
23.25 Эълонлар.
23.30 «Ҳафтанома».
24.00 «Келгуси ҳафтада».
00.15 Тунги тароналар.
00.25 — 00.35 «Ватан тимсоллари».

II

9.00 «Бугуннинг боласи».
9.20 «Жозиба».
9.30 «Дубляж».
9.45 «Тошкентнома».
10.00 «Зиндаги ёхуд муҳаббат».
10.25 «Алмисоқдан қолган дўкон».
10.35 Видео — «О».
12.15—14.00 «Спорт қитъаси».

* * *

18.00 «Мухлис ТВ-2».
18.10 Эълонлар.
18.15 «Мульти-пульти».
18.40 «Табиат шифохонаси».
18.50 «Дилором наволар». Мусиқий дастур.
19.00 «Таманно».
19.10 «Дармон».
19.20 Якшанба лавҳаси.
19.25 Эълонлар.
19.30 «Панорама» (рус тилида).
19.55 Эълонлар.
20.00 Видео янгиликлари.
20.25 Эълонлар.
20.30 «Ҳафтанома».
21.00 Эълонлар.
21.05 «Норизо ва ношукурлар» туркумидан. Телесериал.
21.50 Оҳанглар ва Эълонлар.
22.20 «Мухлис ТВ-2».
22.30 «Даракчи».
22.40—00.10 Видео — «О».

III

18.10 Дастурнинг очилиши. Эълонлар.

*

Россия жамоат телевидениеси
18.20 - 20.35

*

20.35 Эълонлар.
20.40 «Спрут». Телесериал.
23.00 — 23.25 «Панорама».

IV

9.00 «Эй, тонгингиз хайрли бўлсин!».
9.30 «Ўзбекистон янгиликлари (инглиз тилида).
9.40 Эълонлар.
9.45 «Эртакларнинг сеҳрли олами».
11.15 «Дурдаршан» телекомпанияси кўрсатувлари.
11.45 «Парле ву франсэ?».
12.15 «Жонли сайёра».
12.45 Афсона ва ҳақиқат. «Велосипед тарихи». Ҳужжатли фильм.
13.15 «Клип-антракт».
13.25 «Иштирок этувчилар». Б. Ёқубов.
13.55 Ёшлар учун мусиқий дастур.
14.15 «Кинопрофи». Жаҳон кинематографияси янгиликлари.
14.45 Киносалон. «Олишув». Бадиий фильм.
16.50 Мультэкран.
17.10 «Телеташриф».
17.20 «Мультокарусель».
17.50 Эълонлар.
17.55 «Клип-антракт».

*

18.10 — 19.45 Туркия телевидениеси.

Хабар қилганимиздек, яқинда жаҳон адабиётининг йирик вакили, жамоат арбоби Чингиз Айтматов билан профессор Ҳамидулла Акбаров гурунглашди. Айтматовнинг Брюсселдаги резиденциясида бўлган суҳбатни айрим қисқартишлар билан келтирамиз.

Чингиз АЙТМАТОВ: ШАРҚҚА ҚАЙТМОҚЧИМАН

Чингиз Айтматовнинг Брюсселдаги резиденциясига йўл олганимда бирорта тайёр саволим йўқ эди. Айтмоқчи бўлган гапларим эса кўп. Тўғрироги, мулоҳазаларимга бўлган муносабатларини билиш истагида эдим. Лекин гапни нимадан бошлаймиз-у, нималар билан якунлаймиз. Суҳбат қай тарзда ўтади — тасаввур ҳам эта олмасдим.

Эшик очилиб, Чингиз оғанинг чеҳраларини кўрдиму, бошим осмонга етди.

— Чингиз оға, замондошингиз бўлганимдан бахтиёрман. Урта Осиё адабиётини кино ва телевидение нуқтаи назаридан ўрганиб, уни Оврупо адабиёти билан қиёс қиламану, китобларингизга яна қайта-қайта мурожаат этаман.

Шуниси ҳам аёнки, Ўзбекистонда Сизни ардоқлашади, «Чингиз оға» деб ўзининг яқинларини билдиришади. Юртимиз душманлари «Ўзбеклар иши» деб аталган уйдирмани эл-юртга ёймоқчи бўлганларида сиз матбуотда ҳақ сўзни айтганингизни унутмаймиз. Асарларингизни бир-бирига қиёс қилган ҳолда ўрганганимда янги мавзуларни ёритишга ёрдам берадиган бадиий шакллар излаётганингизни ҳис қилдим. Сиз романтизмдан, воқеликни, ҳаёт лаҳзаларини шоирона идрок этишдан, лиризмдан бадиий публицистикага, ҳужжатли асар мужассамлигига яқинлашиб келаётганингиз сезилади.

— Менга қолса, фалсафий — бадиий стилистика унсурлари кўпроқмикин. Кўпчилик, айниқса мунаққидлар «Кассандра тамғаси»ни ижодимнинг янги йўналиши деб, янги қадам, деб баҳолашаяпти. Олдинги асарларимдан у тубдан фарқ қилади. Уни мен Оврупода истиқомат қилаётганимда «қайта қуриш» даврини ўтиб бўлганимизда ёздим. Шунданмикин, билмадим, ҳар қалай бу романда космополитик йўналиш мавжуд. Унда бирор халққа яқин бўлган муҳит, тарих қатламлари йўқ. Мен умуман инсоният учун мос келадиган умумий бир бадиий шакл топишга интилдим. Мақсадимга етдимми ёки йўқми — китобхонга ҳавола. Лекин шундай изланиш бўлганини эслатиб ўтишни истардим. Бу жараён осон кечмади. «Кассандра тамғаси»нинг мавзуси, воқеалар тизмаси ва уларнинг китобдаги талқини умуминсоний масалалар билан боғлиқ. Шу боис бу асарнинг мухлислари камроқ бўлиши ҳам мумкин. Лекин мен учун бу асар бир босқич сифатида зарур бўлди. Бу асардан кейин она замин мавзусига қайтиш зарурлигини тушундим. Шарқ мавзусига қайтиш ҳақида ўйлаяпман. Албатта, бу ўринда кейинги йилларда орттирилган тажриба жуда қўл келади, деган фикрдаман. Масалан 1941—1945 йиллар, уруш воқеалари халқимизга келтирган офат ҳақида бугун — ғалабанинг 50 йиллиги нишонлангач — ҳикоя қилиш зарур. Уруш инсонлар тақдирига, тарихий шахслар фаолиятига кўрсатган таъсирини таърифлаш керак. Мен ҳозир бўлажак асарим назарий қисми ҳақида гапираяпман. Аслида бу мавзу муайян сюжет, бадиий воситалар, имкониятлардан фойдаланилган ҳолда очилиши ўз-ўзидан маълум.

— Мен ҳам шу ҳақда ўйладим. «Кассандра тамғаси»да сиз умуминсоний масалаларни ёритишга хизмат қиладиган воқеаларни бирор муайян халқ билан, унинг ўтмиши ёки ҳозирги куни билан боғламайсиз, яна бир мулоҳаза: ижодингизнинг янги палласида ҳужжатли асар стилистикасига мос келадиган воситалар излашингиз, воқеаларни ҳаётдагидек ҳаққоний тарзда талқин этишга уринишингиз сезилади. Буни қаранг-ки, сизнинг талқинингизда афсона ҳам ҳаққоний, ҳужжатли, ҳаётий асосга эгадек кўринади.

«Чингизхоннинг оппоқ булутлари»даги афсона салбий қаҳрамон Тансиқбоев билан боғлиқ бўлган сюжет йўллари билан уланган. Белгия билан ватанимиз орасидаги етти соатлик (замонавий авиалайнерда) масофа ётибди. Ана шу масофа сизга ўлкамизда содир бўлаётган воқеаларни идрок этишга, уни таҳлил қилишга ёрдам берар...

— Фикримизча, бизнинг давримиз — XX аср охирида айрим шахслар, гуруҳлар, халқлар бир-бирлари билан доимий; узвий алоқада бўлади. Бир-бирларининг юртларига борадилар, ўрганадилар. Интеграция масаласи биринчи планга чиқиши табиий ҳол бўлиб қоляпти. Бу янги даврнинг асосий белгиларидандир. Тоталитар тузум тарих саҳнасидан бутунлай кетган дамда ана шундай ҳаёт тарзига ўрганиб ҳам қолдилар. Айниқса ёшлар фаоллик кўрсатадиган вақт келди. Улар бир неча тилни ўрганиш, бинобарин хорижий мамлакатларда ўзларини эркин ҳис этиш имконига эгалар. Мен-ку ёшмасман...

— Ўзбекистондан ўзга юртларга бориб ўқиётган ёшлар билан суҳбатлашиб тураман. Улар жуда хурсандлар. Билимлари ҳам дуруст. Айниқса Оврупо ва Шарқ тилларини ўрганиш борасида, иқтисод асосларини ўрганиш соҳасида.

Шуниси ҳам муҳимки, хориждаги ҳамкасбларимиз, ҳатто бизни билмайдиганлар ҳам юртимизга тарихимизга, халқимизга бўлган ҳурматларини изҳор этадилар. Ҳаттоки Малайзиянинг оролларида ҳам «Сиз Имом Бухорий Ватанидан келдингизми!?» деб қулоч ёзиб кутиб олдилар бизни. Океан устидан 10.000 метр тепаликда учиб кетаётганингизда ёзган ва матбуотда эълон қилинган мақолангиз ёдингиздами? Йирик масалалар юзасидан фикр билдирган эдингиз.

Бу ерга учиб келаётганимизда бир америқолик ўзбек билан суҳбатда бўлдим. У жумладан шундай деди: «Турмушингиз тўқлигиданми, бошқа бирор сабабданми хонадонларга катта тўй, маъракалар ўтказар экансиз. Ҳар икки кишига катта лаганни тўлдириб ош сузар экансиз. Лаганда кўпинча ош қолиб кетар экан. Бу исрофгарчилик эмасми? — деганида мен сўрадим:: «Сизлар — Америқода истиқомат қилувчи ўзбеклар ҳам тўй-ҳашам қиларсиз, улар қандай ўтади?». «Биз ҳам дошқозонда ош дамлаймиз. Катта лаганларга сузиб бир четдан айланма столларга қўямиз. Ҳар ким ликобчаларга керагини солиб ейди» — деб жавоб берди.

— Фойдали гап. Юртимизга, анъаналаримизга хорижий мамлакатлар вакили диққат билан назар ташлаган. Биз ёшлигимиздан ўрганиб қолган таомилга четдан назар ташлаб, баҳо берган. Уйлаб кўринг: эҳтимол биз рационал фикр юритишимизда, масалаларни оператив равишда ҳал этишимизда нуқсонлар бордир. Ишонаманки, бу муаммолар ҳал бўлади. Ҳар ҳолда анъаналаримиздан, урф-одатларимиздан бирданига ва кескин равишда воз кечишимиз тўғри бўлмас.

— Уларнинг кўпчилигидан умуман воз кечиш керакмасдур.

— Мен барча анъаналарни назарда тутмаяпман. Ҳозирги ҳаётимизнинг таркибий қисми бўлиб қолган анъаналар кўп. Уларга эҳтиёж бор. Шу билан бирга бироз беғамлик, бепарволик ҳам йўқ эмас бизда. Вақтни бекор ўтказган пайтларимиз ҳам бўлади.

— Борди-келди бўлгани туфайли шундай баҳслар ҳам бўлиб турибди. Авваллари Москвадан рухсат сўраб ойлар, йиллар давомида жавоб кутардик...

— Ҳозир ҳеч кимдан ижозат сўраш керак ҳам эмас. Мустақил мамлакатлармиз.

— Чингиз Тўрақулович, ижодингизга қайтсак, Мени сиз айтган баъзи гаплар таажжубга солган эди. Асарларингиз асосида қўйилган барча фильмларга ижобий баҳо бергансиз. Аслида улар қиссаларингиз даражасига кўтарилмаганку. Эҳтимол, ёшларни қўллаб-қуватлаш истагида бўлгандирсиз. Фақат бир марта «Момо ер» фильмининг режиссёри Г. Бзаровдан қониқмаганингизни юмшоққина қилиб «менимча, Бзаров ўз мавзусини топганича йўқ». деган эдингиз. Аслида режиссёр «қаҳрамоннинг она замин билан сўзлашувини экранда бериб бўлмайди. Шу боис ундан воз кечдик» деб қиссанинг шоирона руҳ билан суғорилган саҳифаларига эквивалент, яъни тенг келадиган кино воситаларини топа олмаганини тан олган эди. А. Кончаловский-Михалков, Л. Шептиконинг фильмлари ҳақида ҳам шундай мулоҳазаларни билдириш мумкин.

Менимча, услуб жиҳатдан сизга Толомуш Океев жуда яқин. Шунинг учун ҳам «Қизил олма» фильмида ҳикоянгизнинг руҳи сезилиб туради. Сиз ўйлаган қирғиз зиёлиси образини Суйменкул Чокморов ва Толомуш Океев экранда намоён этди. Турк ҳамкасбларимиз эса «Сарвқомат дилбарим» қиссасидан, фақат мелодраматик сюжетни олишди, холос. Режиссёр Атиф Йилмаз ва ижрочи Туркон Шорай билан бўлган суҳбатда бундан норози бўлиб гапирганимда улар «...биз қандай томошабин учун асар яратаётганимизни биламиз. Турк томошабинига мелодрама маъқулми — маъқул. Шуни инобатга олиб Аселнинг (турк фильмида Ася) бевафо ёридан кетиши, ўз бахтини ўзга киши билан топишини кўрсатишга қарор қилдик» деган эдилар.

— Ҳа, улар айрим томошабинларнинг диди, талаб-эҳтиёжинигина назарда тутиб фильм яратганлари кўриниб турибди. Сиз тилга олган режиссёрлар у пайтда ёш эди. Ҳозир уларнинг ҳар бири машҳур бўлиб кетган. Бунинг учун кино санъатининг ривожи ҳам хизмат қилган... Шундай пайтлар эди. Фильмларнинг баҳолаш масаласига келсак яна ажабланарсиз: ўтган йили Қозоғистонда «Асрга татигулик кун» фильми қўйилади-ю менга маъқул бўлди. Бу асар менга ҳақиқатан ҳам ёқади. Берлинда кўрсатдик. Ўзбекистонга олиб бориб намойиш этиш ниятимиз бор.

— Бажонидил кўрардик. Ўзбекистонда кино, телевидение ҳамиша диққат марказида. Энди ёзиш услубингизга тегишли бир савол берсам: қиссаларингиз заминида дастлабки фильмлар пайдо бўлганида «энди мен ёзиш жараёнида фақат китобхоннигина эмас, балки томошабинни ҳам назарда тутадиган бўлиб қолдим» деган эдингиз. Ҳозирчи?

— Шу тарзда ёзишга мойиллик борлигини сезиб тураман. Режиссёрни, китобхонни ва томошабинни кўриб тургандек бўламан. Имкониятларини биламан. «Кассандра тамғаси»да агар аҳамият берган бўлсангиз, киносценарийни эслатувчи лавҳалар, кинематогорафга мос келадиган саҳналар мавжуд. Шунинг учунмикан, Берлин — Гамбург кинокомпанияси шу романни экранга кўчириш ҳақида ўйлаяпти.

— Бақувват роман кино тарихидан маълум: ўз асарининг экрандаги талқинидан хурсанд, мамнун бўлган ёзувчи жуда кам бўлган.

— Ҳақиқатан ҳам шундай. Муаллиф ва режиссёрнинг фикри бир ердан чиқавермайди-да, ёзувчининг режаларини амалга оширишга имкон бўлмай қолади. Шундай бўлса ҳам бу соҳада муваффақиятга эришилган дақиқалар бўлади.

— Мен «Кассандра тамғаси»ни ва айниқса «Тўлқинлар аро чопар олапар»ни ўқиганимда кинонинг таъсирини ҳамиша сезиб турдим. Сиз кинодагидек муҳитни тасвирлашга жиддий аҳамият берасиз. Қайиқдаги йигитчани, туман, денгиз суви, зимистон ўраб олиши, кейин узоқларда юлдузлар порлаши, осмону — фалак сукут сақлаб туриши. Қаранг-а, сокин денгиз, қуюқ туман, қоронғулик, олисдаги осмон—юлдуз! Қандай кенг тушунчалар бор бу сўзларда. Сюжет аслида уч қаҳрамон билан, бир қайиқ билан боғлиқ бўлса-да, муҳитнинг фалсафий, бадиий таърифи асар ғояси теранлигини таъкидлаб туради. Бундай мулоҳазаларга келганимда яна ўзингизнинг сўзларингизни эслайман; «Замонамизнинг насрий асарлари кинонинг пойдеворидир. Яхши қисса инсоннинг мулки бўлганидек, бақувват сценарий адабиёт мулкидир».

— Аслида ҳам шундай...«Тўлқинлараро чопар олапар» ҳатто саҳнада ўзининг руҳини, ғоясини сақлаб қолганини айтмайсизми? Ёқутистон драматик театри уни саҳналаштиргани мен учун кутилмаган воқеа бўлди. Қандай қўйишганини билсангиз эди!.. Чикагогача боришди бу спектакллари билан. Театрлар фестивалида ҳам шуҳрат қозонишди. Нима учун бундай бўлди? Асардаги воқеалар тизмаси уларга яқинлигидадир. Денгиз заҳматкашлари-ку улар ҳам! Бундан ташқари Ёқутистон театри саҳналаштиришнинг ўзига хос йўлидан усталик билан фойдаландилар. Саҳнада қайиқ пайдо бўлади. Унда тўрт киши сузиб боради. Лекин режиссёр қаҳрамонлар бир зум қайиқни тарк этишини, ўтмишни эслашини кўрсатади. Қайиқ четда қолади... Хуллас, бақувват саҳна асарини ижод этишди. У ҳозир ҳам қўйилмоқда.

— Чингиз Тўрақулович, ҳозир ахборот тез тарқалишидан барча манфаатдор. Бу ўринда айниқса телевидениянинг хизмати катта бўлиши зарур.

— Телевидение эндиликда объектив реалликнинг, инсон ҳаётининг асосларидан бўлиб қолди. Турмушимизнинг бир қисмига айланди. Телевидение буюк ихтиродир, бизга ҳадя этилган буюк туҳфадир. Инсоният психологияси тараққиёти туфайли қўлга киритилди бу ихтиро, шу ўринда маънавий ўсишимизни ҳал қилувчи омил бўлди. Шу боис телевидениега бўлган муносабатингиз, жуда ўринли. Бу ҳақда кўпчилик ўйласа керак. ТВ борган сари молия, маблағ манбалари билан боғланиб бориши хавотирга солади. Турли каналлар, рекламага пул олиш масаласи кун тартибига қўйилмоқда. Шу билан бирга ТВ Россиянинг, Америқонинг ҳаётини акс эттирувчи катта ойна сифатида ҳам қабул этилмоқда. Олдинлари эфир вақти сотилиши мумкинлиги ҳаёлимизга ҳам келмаган эди. Энди эса унинг баҳоси, қиймати бор. Бозор иқтисодиёти фаоллик кўрсатишни талаб этса, иккинчи томондан ўзининг ўзига хос муҳрини босади ҳам. Сиз бу ердаги телевидение фақат репродуктив ролинигина ижро этиб келаётганини, яъни ўзга санъатларнинг тайёр асарларини намойиш этиш билан чекланаётганини айтаяпсиз. Ўзини молиявий жиҳатдан таъминлашни кўзда тутиб қилинадиган иш бу. Яъни эфирга узатилаётган маҳсулот студияга келаётган даромад билан боғлиқ бўлади. Шу боис улар ўз асарларини — телевидениенинг маҳсулотини яратишни мақсад қилиб қўймадилар ҳам.

— Бу ўринда фаҳр билан қайд этаман; ўзбек элида телевидение ривожига катта аҳамият берилмоқда.

— Табиий ҳол бу. Зеро ТВнинг давримизга, замондошларимизга таъсир этиш кучи ниҳоятда катта. Телеэкран ўзига барчани мафтун этди.

— Бизда маблағ муттасил ажратиб турилади. Янги телевизион техника жорий қилинмоқда. Студияни юксак малакали мутахассислар билан таъминлаш учун тадбир қўлланилмоқда.

Дарвоқе, кадр масаласи.

Бу ўринда фикрингизни билишни истардим. Марказий Осиё мамлакатлари учун телевидение ҳамда кино учун мутахассисларни тайёрлайдиган олий ўқув юрти керакдир.

— Ҳа, ВГИК (Москвадаги киноинститутнинг аввалги номи — Ҳ. А.) га бориб ўқиш амри маҳол; Янги имкониятлар излаш керак. Ёдингизда бўлса Тошкентда Марказий Осиёнинг етук ижодий-илмий аҳли иштирокида конгресс ўтказдик. Шу тариқа Марказий Осиё халқлари маданиятлари ассамблеяси тузилди. Кеча Тошкент билан худди шу масалада гаплашдим. Бугун яна телефонда сўзлашдик. Катта режаларимиз бор. Биз ўз жамғармаларимизни тузамиз... Хулласи, кўпгина ташкилий масалаларни ҳал этиб санъатимиз ривожи учун хизмат қиладиган янги манбалар топамиз, деган умиддамиз.

— Худди шундай йўл билан минтақамизга хизмат қиладиган. Туркистон теле-кинодорилфунуннинг таъсис этиш мумкин бўлар?

— Тўғри, шундай ечим ҳақида ўйлаб иш қилиш керакдир. Бу соҳада кадр тайёрлашда, ҳам ўзимизни таъминлашимиз зарур. Телевидениеда барча Европа мамлакатларига етиб борадиган дастурлар мавжуд. Суткасига 24 соат ишлаб турадиган теледастурлар . У техника билан, мутахассислар билан таъминланган. Эҳтимол, минтақамиз учун, умуман Осиё учун шундай телемарказ ишлаб туриши керакдир!? Бу жуда катта, масъулиятли иш. Лекин уни бажариш зарурлигига вақти келиб тушуниб етамиз. Ижодий-техник имконияларимизни ишга солиб, бир марказга уларни жамлаб ҳамкорликда фаоллик кўрсатсак...

— Бу ўринда китоб, уни сақлайдиган ва кенг китобхонлар оммасига ёядиган даргоҳ — кутубхоналарнинг хизматини назарда тутиб айрим қироатхоналарда бўлдим. Брюссел университетининг кутубхонаси 1985 йилдан бошлаб копьютерлар кўмагида хизмат кўрсатар экан. Шундай компьютердан фойдаланиб ўлкамиз ҳақида, маданиятимиз ҳақида бу бой кутубхонада қандай китоблар сақланишини билмоқчи бўлдим. Афсуслар бўлсинки бундай асарлар жуда оз.

— Кутубхоналар иши яхши йўлга қўйилган, деб бўлмайди. Масалага: янада кенгроқ қарардим, умуман Ғарб ва Шарқ бир нарсани яхши тушуниб етиши керак, улар бир-бирига интилиши, бир-бири томон қадам ташлашга ҳамиша ҳаракат қилиши зарур. Бир-бирига фойда келтиришини билиши лозим. Жуда кўп масалалар, жумладан маданий бойликлар, китоблар билан алмашиб туришимиз учун яна бир шароит туғилади. Адабиёт мисолида айтадиган бўлсак, уларда ҳам, бизда ҳам кучли ёзувчилар бор. Бўлган ҳам.

— Дарҳақиқат, бу ерларда Фаробий ва Хоразмий, Навоий ва Ибн Синонинг турли соҳалардаги ихтироларидан кенг фойдаланишади-ю, шундай даҳоларни жаҳон цивилизациясига тайёрлаб берган халқларни, уларнинг тарихини кўпинча билишмайди. Биз улар билан ҳақли равишда фаҳрланамиз-ку!

— Ҳақсиз. Европа Осиёни билиши керак. Ўтмишини ҳам, бугунини ҳам, бу масала билан маданият марказлари, университетлар доимо шуғулланиб борса яхши бўларди.

— Чингиз Тўрақулович, ўзбек диёри шаънига нималар деган бўлар эдингиз?

— Менинг фикрим-зикрим ҳамиша Ўзбекистон билан боғлиқ бўлиб келган. У ерда менинг маслакдош дўстларим кўп. Улар билан дарҳол тил топишаман. Маданиятимиз тараққиёти йўлида улар билан ҳамкорликда ишлаш менга ҳузур бағишлайди. Ўзбекистон буюк давлат. Буюк миллат. Ўзбекистон ҳамиша маънавият маркази бўлиб қолишини истардим. Унинг ёнгинасида Қозоғистон, Қирғизистон, Туркманистон, Тожикистон бор. Бизни буюк мақсадлар бирлаштириб турибди.

Суҳбатдош Ҳамидулла АКБАРОВ

Брюссел.

Йўлингиз бехатар бўлсин!

ЭҲТИЁТ БЎЛИНГ, ЙЎЛОВЧИ

Йўл ҳаракати унинг иштирокчиларидан алоҳида эҳтиёткорлик, ҳушёрлик ва масъулият талаб қилади. Озгина қоидалардан четга чиқиш аксарият соғлиғимиз ва ҳатто ҳаётимизга хавф солади. Бу ҳол айниқса мотоцикл ҳайдовчиларига тааллуқли. Қуйидаги фожеа билан тугаган тўқнашувлар фикримиз далилидир.

Қорақалпоғистоннинг Шуманай жамоа хўжалиги йўлида ўзининг шахсий мотоциклини бошқариб кетаётган Ўтмас Жумамуродов рулни бошқара олмай йўл четида турган трактор тиркамасига келиб урилади. Ўтмас Жумамуродов тўқнашув жойида вафот этди. Унинг йўловчиси эса тан жароҳати билан касалхонага ётқизилди. Самарқандлик 1965 йилда туғилган Ғани Саидов давлат белгиси 95-15 СНН бўлган «Иж-Планета» русумли мотоциклини бошқараётиб уни эплай олмай қолади. Йўл четидаги дарахтга урилган Ғани Саидов касалхонада олинган тан жароҳатларидан ўзига келолмай ҳаётдан кўз юмди. 1 сентябрь соат 18.30 ларда Самарқанд вилояти Оқдарё тумани Амир Темур жамоа хўжалиги йўлининг 5 километрида 28-50 СНГ давлат белгили мотоцикл ҳайдовчиси, 1962 йилда туғилган Эшпўлат Мардиев машинани маст ҳолда бошқариб йўл четига чиқиб кетиб ағдарилади. Эшпўлат Мардиев тўқнашув жойида вафот этди. Унинг йўловчиси — 1963 йилда туғилган Абдуҳаким Файзиев эса тан жароҳатлари билан касалхонага ётқизилди.

Тошкент вилояти Зангиота тумани ҳудудида Жиззах шаҳар автокорхонасига тегишли «КАМАЗ-5320» русумли 32-86 ДДЛ давлат номеридаги автомашинани бошқариб бораётган ҳайдовчи Термиз-Тошкент йўлининг 317 километрида тўхтаб турган «ВАЗ-21011» русумли 78-82 СИЕ давлат номеридаги автомашинаси орқасига келиб урилади. Натижада иккала автомашина жарликка ағдарилди. Автомашина йўловчилари 1964 йилда туғилган А. Гудурова, 1969 йилда туғилган А. Базанова, 1967 йилда туғилган А. Суистиналар тўқнашув жойида вафот этишди. «ВАЗ» автомашинаси ҳайдовчиси ва йўловчи — 1971 йилда туғилган К. Эргашевлар касалхонага ётқизилди.

Самарқанд — Каттақўрғон йўлининг 3 километрида «УАЗ-469» русумли автомашина ҳайдовчиси, 1966 йилда туғилган А. Баратов қаршисидан келаётган «ВАЗ-2106» русумли 3 35-91 СН давлат номеридаги автомашинаси билан тўқнашув содир этади. Натижада «ВАЗ-2106» автомашинаси ҳайдовчиси ва унинг йўловчиси ўша жойда вафот этади. Йўловчилар Тоҳир Ваҳобов, Шоҳида Суярова, ҳайдовчи А. Баратовлар тан жароҳатлари билан касалхонага тушади. Шу куни соат 17.00 да Сирдарё вилояти Ширин шаҳар Пунк кўчасида «Восход» русумли мотоциклни бошқариб бораётган Сергей Семенов рулни эплай олмай ариққа тушиб кетади. Оқибатда С. Семенов тўқнашув жойида вафот этади. Унинг йўловчиси Низом Аҳмедов тан жароҳатлари олиб касалхонага тушади.

Ҳурматли газетхонлар! Янги ўқув йили бошланди. Йўл ҳаракатидаги катта бир оқимга энг кичкинтой, шўх ва ўйинқароқ ёшларимиз ҳам келиб қўшилди. Шу муносабат билан республикамизда «Диққат, болалар!» тадбири ўтказилмоқда. Ҳаммамиз ушбу тадбирни муваффақиятли ўтказиб фарзандларимиз соғлиғи ва хавфсизлигини таъминлашда ўз ҳиссамизни қўшайлик.

Муҳаббат ИБРОҲИМОВА,
Ўзбекистон Республикаси ИИВ ДАН Бошқармаси ходими, милиция капитани.

«Ўзбек Наво» гастрол-концерт бирлашмаси, Ўзбекистон ёшларининг «Камолот» жамғармаси ҳузуридаги «Мўтти» қизиқчилар театри
22 сентябрь 1996 йил Соат 19.00 да
«ТУРКИСТОН»
ёзги театрида
ЎЧЛИК ШОУ
Кулгу Қўшиқ Кураш
Ўзбекистон Ёшлар мукофоти совриндори
Кулгу устаси — киноактёр
ШЕРАЛИ ҲОЖИЕВ
ТОЛИБ ҲОЖИЕВ
ва
«МЎТТИ» қизиқчилар театри
Хушовоз хонанда
САЛОҲИДДИН АЗИЗБОЕВ
ва
«АСЛ» *гуруҳи*
Ўзбекистон полвонларининг чиқишлари
АБДУҚОДИР ПИРМАТОВ
РУСТАМ ЭРГАШЕВ
ЎРОЛ ТЎРАЕВ
ҳамда Ўзбекистон Халқ артисти
ЭРГАШ КАРИМОВ
РОЗА КАРИМОВА
АБДУРАШИД ЖЎРАЕВ
УБАЙДУЛЛА ҚЎЧҚОРОВ
Дастурни: Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист
ЭРКИН КОМИЛОВ
олиб боради
КУЛГУ-ҚЎШИҚ-КУРАШ ОҚШОМИГА МАРҲАМАТ!
Чипталар Сарой кассаларида сотилмоқда.
Касса: соат 10.00 дан 18.00 гача очиқ.

ФУТБОЛ

БИРИНЧИ МАҒЛУБИЯТ

Утган футбол ҳафтаси олий табақа пешқадами «Навбаҳор» учун ҳақиқатдан «танаффус» ҳафтаси бўлди. Бунга «Навбаҳор»нинг Осиё кубок эгалари кубоги иштирок этиши сабаб бўлди. Наманганликлар эса ушбу танаффусдан яхши фойдалана олишмади. Эронда маҳаллий «Истиқлол» жамоасидан мағлубият — (0:3) уларнинг Осиё кубок эгалари кубоги соврини учун курашиш имкониятидан маҳрум қилди. Яна гап ҳакамлик муаммосига тақалади. Бу борада Осиё қитъаси сўзсиз жаҳонда карвонбоши эканини намоён этди. Бироқ, барча оммавий-ахборот воситаларида бу масала кўтарилиши билан муаммо ҳал этилмаяптимикин, футбол федерациямиз учун икки йўлдан бирини танлаш зарурлиги яққол маълум бўляпти. Ёки, Осиё конфедерациясида республикамиз футбол федерацияси «қатъий» йўлни тутиб, «ҳакамлик» масаласига узил-кесил нуқта қўйишга эришиш зарур ёки (энг оғири ҳам шу) Осиё футболидан воз кечиб, Европа футбол уюшмаси сафига қўшилишга бел боғлаши керак. Тўғри, бу йўлнинг ўзига хос қийинчиликлари бор. Аввало, Осиёдан жаҳон биринчилигига чиқиш учун озмунча умид қилишимиз мушкулдир, лекин, Европа футболининг юксак тараққиёти бунга йўл қўйиши гумон. Нима бўлганда ҳам, майдонда ҳақиқат ва адолат қарор топиши футбол мутахассисларининг бош вазифаси бўлиши керак. «Навбаҳор» кетидан Ўзбекистон терма жамоаси ҳам Япония мамлакатига равона бўлишди. Юртдошларимизнинг кун чиқар мамлакат футболчиларидан (0:1) мағлуб бўлишганига қарамай, ўзларининг чиройли ўйинлари билан японияликлар кўнглидан жой олишди.

Олий лига жамоалари ҳам навбатдаги учрашувларни ўтказдилар. Мусобақа пешқадами «Навбаҳор» биринчи бор мағлубиятга учради. Ушбу турда қуйидаги натижалар қайд этилди.

«Дўстлик» — «Наврўз» — 3:1
«Нефтчи» — «Навбаҳор» — 2:1
«Дўстлик» — «Пахтакор» — 0:0
«Нурафшон» — АСК — 4:0
«Машъал» — «Наврўз» — 1:0
«Динамо» У— «Косонсой» — 4:1
«Янгиер» — «Трактор» — 5:0
МХСК — «Динамо» С — 5:2

ОСИЁ КАРВОНИ ЙЎЛГА ЧИҚДИ

Ҳафта бошида Бирлашган Араб Амирлигининг Дубай шаҳрида 10-Осиё кубоги финал босқичига қуръа ташланди. Қуръага кўра юртдошларимиз финал босқичи гуруҳ учрашувларида қитъа чемпиони Япония, ҳамда Хитой ва Сурия футболчиларига қарши майдонга тушадиган бўлишди. Қуйида Осиё кубогининг финал босқичи жадвали бериляпти:

«А» гуруҳи Абу-Даби шаҳри.
Бирлашган Араб Амирликлари, Индонезия, Қувайт, Жанубий Корея

4 декабрь Б.А.А. — Жанубий Корея, Индонезия-Қувайт

7 декабрь Б.А.А. — Қурайт. Индонезия — Жанубий Корея

10 декабрь. Б.А.А. — Индонезия Қувайт — Жанубий Корея.

«Б» гуруҳи Дубай шаҳри
Саудия Арабистони, Эрон, Ироқ, Таиланд

5 декабрь. Саудия Арабистони — Таиланд Эрон — Ироқ

8 декабрь Саудия Арабистони — Ироқ. Эрон — Таиланд

11 декабрь Саудия Арабистони — Эрон, Ироқ — Таиланд.

«С» гуруҳи.
Япония, Ўзбекистон, Хитой, Сурия.

6 декабрь Япония — Сурия, Хитой — Ўзбекистон.
9 декабрь Ўзбекистон — Япония, Хитой — Сурия.
12 декабрь Япония — Хитой, Ўзбекистон — Сурия.

«Ширинлик» очиқ усулдаги
Ҳиссадорлик жамияти.
Бу — саховатли ўзбек ерининг шифобахш мева сабзавотлари, уларнинг хилма-хил турларидир.
«Ширинлик»—Ўзбекистоннинг энг замонавий ускуналар билан таъминланган илғор корхоналаридан бири.
Америка ва Италия етакчи фирмаларининг қурилмалари эса бизнинг маҳсулотимиз сифатини кафолатлайди.
Марҳамат маҳсулотларимиз турлари билан *танишинг:*
Турли хил мевалардан қуритиб тайёрланган компот
майиз
қуритилган пиёз
қуритилган лавлаги
қуритилган карам
қуритилган бақлажон
борш учун ишлатиладиган сабзавотлар мажмуаси
гаримдори
зираворлар
Маҳсулотлар қопларда ва ихчам чиройли идишларга жойлаштирилган.
Етказиш темир йўл вагонларида, контейнерларда автотранспорт ёрдамида амалга оширилади.
Ҳурматли тадбиркорлар, бизнесменлар.
Сизни ўзаро фойдали ҳамкорликка таклиф этамиз.
Бизнинг манзил: Ўзбекистон республикаси П-/ч 717100 Тўрақўрғон шаҳар Наманган кўчаси 2.
Тел: (369-44) 22-547 22-893, 22-359 22-685.
Факс 22-300.

Андижон вилояти Избосқан тумани «Тўрткўл савдо фирмаси»нинг муҳри ва штампи йўқолганлиги сабабли бекор
ҚИЛИНАДИ
Даъволар эълон чиққан кундан бошлаб 1,5 ой ичида қабул қилинади.

Муассис:
ЎЗБЕКИСТОН ЁШЛАРИНИНГ «КАМОЛОТ» ЖАМҒАРМАСИ
Ҳомий:
ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ «МАТБУОТ ТАРҚАТИШ УЮШМАСИ» АССОЦИАЦИЯСИ

Бош муҳаррир
Абдуқодир НИЁЗОВ
Навбатчи муҳаррир: Суннат АЗЛАРОВ.

ТАҲРИРИЯТ:
Қабулхона — 36-56-58;
хатлар бўлими — 36-54-64;
тижорат бўлими — 33-79-69; ижодкор ёшлар бўлими — 36-54-64; спорт, ҳарбий ватанпарварлик бўлими — 36-58-93, котибият — 36-58-48.

МАНЗИЛИМИЗ:
700083 Тошкент Матбуотчилар кўчаси, 32-уй
Нашр кўрсаткичи 64607

Муаллифлар фикри таҳририят нуқтаи назаридан фарқланиши мумкин.

Реклама ва эълонлар учун тел.: 33-95-97, 33-79-69

Рўйхатдан ўтиш тартиби № 00012
«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси
Буюртма Г. — 0500.
Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41
Ҳажми — 2 табоқ Тираж: 8913.
Газета IBM компьютерида терилди ва саҳифаланди.
Офсет усулида босилган. Қоғоз бичими А-2
Босишга топшириш вақти — 21.00
1 2 3 4 5 6